

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

ENGELLİ BİREYLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ, KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARIN TESPİT EDİLMESİ VE BU SORUNLARA KALICI ÇÖZÜMLER ÜRETİLMESİ AMACIYLA KURULAN

MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

(10/434, 2104, 2716, 2717, 2718, 2719)

TUTANAK DERGİSİ

----0----

1'inci Toplantı

8 Temmuz 2025 Salı

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muharrem Kasapoğlu'nun, geçen hafta yapılan ilk toplantıya, Komisyonun sorumluluğuna ve önemine, çalışmaları siyasetüstü bir anlayışla yürüteceklerine, Komisyonun bugünkü gündemine ve Genel Kurul saatlerinde de çalışabilmesiyle ilgili talebe ilişkin açıklaması

III.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Komisyonun yol haritasının belirlenmesine ilişkin görüşme

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
ENGELLİ BİREYLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ, KARŞILAŞTIKLARI
SORUNLARIN TESPİT EDİLMESİ VE BU SORUNLARA KALICI ÇÖZÜMLER ÜRETİLMESİ AMACIYLA KURULAN
MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/434, 2104, 2716, 2717, 2718, 2719)

---0---

1'inci Toplantı
8 Temmuz 2025 Salı

-----0-----

I. GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Engelli Bireylerin Toplumsal Hayata Katılımlarının Güçlendirilmesi, Karşılaştıkları Sorunların Tespit Edilmesi ve Bu Sorunlara Kalıcı Çözümler Üretilmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 15.36'da açıldı.

Komisyon Başkanı Mehmet Muharrem Kasapoğlu, geçen hafta yapılan ilk toplantıya, Komisyonun sorumluluğuna ve önemine, çalışmalarını siyasetüstü bir anlayışla yürüteceklerine, Komisyonun bugünkü gündemine ve Genel Kurul saatlerinde de çalışabilmesiyle ilgili talebe ilişkin açıklama yaptı.

Komisyonun yol haritasının belirlenmesine ilişkin görüşme yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, toplantıya saat 17.24'te son verildi.

8 Temmuz 2025 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.36

BAŞKAN: Mehmet Muharrem KASAPOĞLU (İzmir)

BAŞKAN VEKİLİ: Jülide SARİEROĞLU (Ankara)

SÖZCÜ: Fatma ÖNCÜ (Erzurum)

KÂTİP: Fevzi ZIRHLIOĞLU (Bursa)

----- 0 -----

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Çok Kıymetli Komisyon üyelerimiz, değerli uzman arkadaşlarım, kıymetli basın; bugün yine birlikteyiz.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muharrem Kasapoğlu'nun, geçen hafta yapılan ilk toplantıya, Komisyonun sorumluluğuna ve önemine, çalışmaları siyasetüstü bir anlayışla yürüteceklerine, Komisyonun bugünkü gündemine ve Genel Kurul saatlerinde de çalışabilmesiyle ilgili talebe ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Geçtiğimiz hafta ilk toplantımızı gerçekleştirmiştik -biliyorsunuz- seçimimizle birlikte ve Engelli Bireylerin Sorunlarını Araştırma Komisyonumuz çalışmalarına başlamıştı.

Tekrar, milletimiz için hayırlar getirmesini diliyorum.

Tabii, bu özel bir sorumluluk hepimiz için ve bu Komisyon -ilk toplantıda da dile getirdiğimiz gibi- herhangi bir araştırma komisyonu değil, bu Komisyon, Meclisimizin vicdanı olacak bir komisyon. Devletiyle, milletiyle, akademisiyle, sivil toplumuyla 86 milyon için ortak bir sorumluluk ve bizler de hep birlikte bu konuyu incelemekten, birkaç kurumdan bilgi almaktan, bir rapor kaleme almaktan ibaret görmüyoruz buradaki sorumluluğumuzu. Biz biliyoruz ki, hissediyoruz ki bir toplumu ayakta tutan en güçlü yapı taşlarından biri dezavantajlı bireylerine gösterdiği ilgi, ortaya koyduğu hayat şartları. Engelli bireylerin karşılaştığı her zorluk, toplumun medeniyeti ve kapsayıcılığı açısından önemli bir gösterge. İşte, bu yüzden, bu Komisyon milletimizin, Meclisimizin ortak vicdanını temsil edecek ve ortak vicdanını ne yapacak? Hep birlikte daha yukarılara taşıyacak. Bir bilinç hareketi olacak bu Komisyon ve bu bilincin geliştirilmesi, güçlendirilmesi hepimiz için önemli bir hedef olacak. İşte, farkındalığı pekiştirmek, mevcut duyarlılığı büyütmek, yaymak ve kökleştirmek.

Tabii ki her şey yasal düzenlemeyle olmuyor, bir genelgeyle gerçekleştiremiyor, bir afişle derinleşemeyebiliyor. Bilinç, değerli arkadaşlar, çok katmanlı bir gayretin sonucu; çok uzun ve güçlü bir yürüyüşü gerektiriyor. Bu nedenle, elbette, bu bilinci büyütecek kültür politikalarında, eğitim sisteminde adımlar atmamız gerekecek; dijital içerikler, çocuk yayınları, gençlik dizileri bu bilincin kalıcı olması noktasında bize katkı sağlayacak. Kamu hizmetlerinin daha erişilir olması, bu bilinci ne yapacak? Somutlaştıracak. Sivil toplum olmazsa olmazımız, bu bilinci ne yapacak? Güçlendirecek. Yasal altyapı, elbette çok ama çok kıymetli yasal yapıyla bu bilinci ne yapacağız? Koruyacağız. Teşvik mekanizmalarımızla bu bilinci hep birlikte ödüllendireceğiz.

Dolayısıyla, bu çalışma sadece bir araştırma çalışması değil, sadece sorun tespiti çalışması da değil; hep birlikte bir hikâye yazacağız, hep birlikte toplumun zihin yapısına hitap edeceğiz. Her yaşa, her kesime, her platforma hep birlikte ulaşacağız. Dedik ya, karanlık hiçbir nokta bırakmadan hayatın her alanına hep birlikte dokunacağız. Biliyoruz ve inanıyoruz ki Türkiye, engelli bireyleriyle Türkiye, onlarsız asla tam olmaz, onlarsız yarım. O yüzden, bu Komisyonun çalışmalarını birlikte, siyasetüstü bir anlayışla yürüteceğiz ve ortak değerlerin meselesi olarak göreceğimiz bu çalışmaları inşallah birlikte neticelendireceğiz. Ve tabii ki önümüzdeki süreçte, az önce ifade ettiğim gibi, kültürel hayattan dijital dönüşüme, kamusal hizmetlerden istihdama, sivil topluma kadar tüm alanları kapsayacak bir çalışma planını birlikte ortaya koyacağız, hiçbir boşluk bırakmayacağız. Bu sürece sadece bilgimizi, gayretimizi değil, hep birlikte yüreğimizi katacağız değerli arkadaşlar ve toplumsal sorumluluk duygumuzu azami derecede ortaya koyacağız. O yüzden burada bulunan, bulunmayan tüm Komisyon üyelerimizin varlığı, katkısı, fikri, önerisi, eleştirisi, Komisyonun ruhuna direkt etki edecek. O yüzden biz, bugün Komisyonumuz gündeminde yol haritasını belirleme olarak kararlaştırdığımız bu gündemi sizlerle birlikte istişareye, bu anlamdaki derin görüşlerinizi almaya ayırdık. O yüzden birlikte düşünelim, birlikte üretelim, birlikte yol alalım diyorum ve sözü sizlere bırakıyorum.

Bu arada, Komisyonumuzun çalışmalarıyla ilgili, Meclis yoklamalarında muaf tutulmasıyla ilgili bir talebimiz olmuştu, Divandan o da gerçekleşti, o konuda da müsterih olalım. Bir yandan Genel Kurul çalışmaları devam ederken bir yandan burada, gönül rahatlığıyla, inşallah, bu özel gündemimizi birlikte değerlendirelim.

III.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Komisyonun yol haritasının belirlenmesine ilişkin görüşme

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Evet, şimdi söz sizde değerli üyelerimiz.

Asuman Hanım, sizden başlayalım isterseniz.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Bugün çok hazırlıklı gelemedim, 50 kadar muhtarım vardı Sayın Bakanım, o yüzden onlarla ilgilenmem gerekiyordu.

Sayın Bakanım, ben özellikle böylesi kıymetli bir komisyonda yer aldığım için kendimi ne kadar şanslı hissettiğimi, mutlu hissettiğimi belirterek sözlerime başlamak istiyorum.

Engelli bireyler, engelli adayı bireyler olarak hepimiz.. Çünkü Allah korusun, bir gün başımıza herhangi bir şey geldiğinde olabilecek şeylerle -hayatta her şey olabiliyor- karşı karşıyayız. Hükûmetlerimiz döneminde gerçekten çok önemli kararlar alındı. Sizin Bakanlığınız döneminde de -bizzat şahidiz- hep özel bir ihtimam gösterdiniz. Başkanımız olmanız vesilesiyle de ben hakikaten çok önemli katkılar sunacağınızı, çok büyük liderlik yapacağınızı düşünüyorum.

Parlamentolar Arası Birlik Başkanımı ben, Türk Grubu Başkanımı. Fatma Öncü Başkanımız da burada. Uluslararası, 180'den daha fazla üyesi olan bir komisyonda kendisi özel bir insan olarak çok iyi temsil ediyor Türkiye'yi ve aynı zamanda Kadın Komitesi Başkan Yardımcılığına da seçildi. Bu anlamda da orada engelli bireylerle ilgili önemli çalışmalar yapıyor. Biz de mesela bir taslak karar hazırladık, engelli bireylerin, engelli milletvekillerinin daha çok siyasete katılımı, engelli bireylerin daha çok siyasete katılımı, siyasette hayatlarını daha da kolaylaştırılması ya da normal hayatlarında engelli bireylerin temsil ettiğimiz ülkelerdeki hayatlarıyla ilgili bilgi paylaşımı, deneyim paylaşımı konusunda özel bir çalışma yapılmasını istedik. Bu anlamda da uluslararası arenada diğer milletvekilleriyle, diğer ülke milletvekilleriyle istişarelerde bulunuyoruz ve Türkiye'de yapılan güzel uygulamalardan paylaşımlarda bulunuyoruz.

Ben hayırlara vesile olmasını diliyorum Komisyonumuzun. Hakikaten hazırlıklı gelip katkı sunmak için çok istekli ve heyecanlıyım.

Çok teşekkür ediyorum her şey için Sayın Bakanım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Sayın Arzen, buyurun.

YÜCEL ARZEN HACIOĞULLARI (İstanbul) - Toplantımız hayırlara vesile olsun.

Bir toplumun uygarlık ölçütlerinden bir tanesi de tabii sakatlara, engellilere gösterdiği müsamaha, ondan beklentisidir. "Biz merhamet uygarlığıyız." diyoruz ya, merhamet esas itibarıyla güçlünün güçsüzün yanağından makas alması değil; güçsüze olan ihtiyacını bildirme etkinliğinin adı, "Benim sana ihtiyacım var." diyebilmektir merhamet. "Sakat" "özürlü", sonrasında merhum Muhsin Yazıcıoğlu'nun teklifiyle "engelli" hâline getirdiğimiz, bizim Hükümetlerimiz, AK PARTİ hükümetleri tarafından Mecliste kabul edilen engellilik... Tabii, her tanımlama bazı şeyleri dışarıda bırakırken çoğu şeyi genelleştirerek hataya yazgısını âdeta gösterir; söyler, genelleştiririz ama bu genelleştirme sorunlu olacaktır bugün olduğu gibi. Çok somut bir örnek vereyim: Mesela, ben ortopedik engellyim ve başımda bir sıkıntı var, onu da herhâlde biz yaptık. Şu, araba, ÖTV muafiyet meselesinde bütün engellileri "engelli" diye tanımlayıp on yıla uzattık ÖTV'den muafiyet süresini ve örneğin, ben beş yıl dolmuş olmasına rağmen araba alamıyorum. Bu, beş yıl mı olmalı, yedi yıl mı olmalı, ne olursa olsun bir böbrek hastasıyla aynılaştırılmamalı benim sorunum.

Umarım, dilerim, kuracağımız bu Komisyon bu tür girift şeylere de çözüm olacaktır.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Teşekkür ederiz.

Buyurun.

LATİF SELVİ (Konya) - Sayın Başkanım, önemli bir Komisyondayız. Umarım, hayırlı, bereketli neticeleri olur.

Ben bir öneri sunarak başlayayım. Konuyla doğrudan ilgili bakanlıkların birimleri var; mesela, Millî Eğitim Bakanlığında Özel Eğitim Genel Müdürlüğü var, Sağlık Bakanlığında hakeza aynı, Gençlik ve Spor Bakanlığında aynı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığında aynı yani bu konularla alakalı birimler var. Benim kanaatim, Komisyon olarak nasıl bir yöntemle bunu değerlendiririz ama doğrudan ilgili olan bakanlıklardan bir brifing alarak başlayalım. Çünkü hadiseleri yüzeysel olarak herkes biliyor zannediyoruz, biz de vaktiyle bunları bildiğimizi değerlendiriyorduk, büyük oranda derneklerle, vakıflarla, sivil oluşumlarla hep görüşmelerimiz vardı ama özellikle eğitim vesaire bu konularda devletin aldığı inisiyatiften sonra ben şunu gördüm: Bireylerimizin yüzde 10'u engelliymiş, biz o zaman öğrendik bunu, sonra bunların eğitime erişimi, görme engelliler -bir miktar- zihinsel engelliler ve işitme engellilerle sınırlıydı. Şimdi, bütün çocuklarımız eğitime alınıyor ve bunların içerisinde evinden bir başka yere eğitim için götürülmesi mümkün olmayan çocuklarımıza evde eğitim veriyoruz, niye? Çünkü çocuğumuzu fark ettik. İşte bu vesileyle, benim kanaatim, Millî Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, yerel yönetimler ve Maliye Bakanlığıyla belli bir düzen içerisinde ilgili birimlerinden brifing alalım, o bize ciddi bir yol haritası çıkaracaktır.

Umarım, inşallah, buradan da biraz önce Yücel Bey'in önerdiği konular da dâhil olmak üzere birçoğuna da çözüm üretilmesine katkı verebiliriz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Teşekkür ediyorum.

Buyurun.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Az çok hepimizin bildiği gibi, toplumun yüzde 10'u engelli ancak sokakta yüzde 10 engelli görmüyoruz, göremiyoruz. Neden? Çünkü engelliler sokağa çıkamıyor, evdeler. Toplumun arasına karışmıyor ve hayatın içine giremiyor; bu, büyük bir sorun, gerçekten bu sorunu gidermek gerekiyor, bu Komisyonun bu soruna eğilmesi gerekiyor, bu çok önemli bir problem. Bir de engellilere sorduğumuz zaman tüm engelliler hep şunu söylüyorlar: "Biz Engelliler Günü'nde veya haftasında hatırlanırız, sonra bir yıl daha unutuluruz, tekrar hatırlanırız; böyle olmaz." Zaten açıkçası herkes bir engelli adayı yani şu anda engellileri önemsemeyebiliriz ama herkes bir engelli adayı. O yüzden ilk önce engellilerle görüşmek gerekiyor, derneklerle veyahut da bizzat mağdurlarla görüşmeler yapmak gerekiyor. Hayatın içeriği de engelliye göre değil. Ne kadar bu konuda adımlar atılsa da şu anda hani o sokağa çıkamayan engelli sokağa çıksa da birçok açıdan dezavantajlı durumda, engellerle karşılaşılıyor ve bundan dolayı da oldukça üzülerek geri dönüyor evine; bunları aşmak gerekiyor. Toplumda "Engellilerin sorunları önemli değildir, eylemeyelim." diyen tek bir insan olamaz tabii ki, toplumun ortak paydası, her kesimden insan engelli olabiliyor, o yüzden genel bir sorun ama hep böyle "Ya, engelliler için çok şey yapmalıyız." deniliyor ve orada bırakılıyor. Yapılanlar yok mu? Var ama yetersiz açıkçası. O yüzden bakanlıklardan önce, engelli bireylerle, engelli kurumlarıyla görüşmek gerekiyor çünkü bakanlıklara sorduğunuz zaman "Her şey dört dörtlük." deniliyor genelde, hiçbir eksik gedik yok ama biz vatandaşa sorduğumuzda çok eksiklik var, onu görüyoruz yani bu uçurumu bir şekilde gidermeyi başarmalı Komisyon diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Teşekkür ediyorum.

Buyurun.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum. Ben de öncelikle bu Komisyon oluştuktan çok büyük mutluluk duyduğumu söyleyerek başlamak isterim. Zira, engelliler ve tüm kırılan grupların sorunlarının özellikle masaya yatırılmasının önemine inanıyorum.

Ben sekiz başlıkta bir hazırlık yaptım yani özellikle bu konulara değinmemiz gerektiği ve sahada yaşadığımız sorunlar özelinde. Bir tanesi veri sorunu; engellilerle ilgili ciddi bir veri sıkıntımız var. Verimiz de yeterli olmadığı zaman maalesef ölçemediğimiz şeyi iyi değerlendiremediğimiz ve bir hedef koyamadığımız için bazı şeylerde zafiyetimiz olduğunu düşünüyorum. 2011 yılında yapılmış bir veri seti var Dünya Sağlık Örgütü temelli, oldukça da güzel, ICF olarak biliniyor. Uluslararası İşlevsellik, Engellilik ve Sağlık Sınıflandırması olarak bilinen bu veri seti 2011 yılında yapılmıştı. Bugüne kadar yaklaşık 7 kez güncellenmesine rağmen biz o güncellemeyi kullanmadık. Ona göre, altı farklı engellilik durumuna göre 3 yaş ve üstü en az bir engeli olanların sınıflandırıldığı bir sistem ve çok güzel bir sistem gerçekten, iyi detaylandırılmış bir sistem. O dönemde yapılmış veri setine göre -şu anda nüfusun yüzde 6,9'u olarak- o dönem 4 küsur milyon, 4 milyon 800 bin civarında bir engelli olduğu ve o aralar hep böyle 5 milyon engelli üzerinden hesaplamaların yapıldığı bir dönem. Sonra TÜİK'in 2014-2019 yılları arasında Türkiye Sağlık Araştırması'nda kullanılan ve orada 15 yaş ve üstü engellilerin değerlendirildiği bir veri seti var. Orada da yüzde 15 olarak yani toplumun yüzde 15'inde bir engellilik durumu olduğu söyleniyor ama yeterince detaylandırılmış bir sistem değil. Bu ikisine baktığımızda, ortalama yüzde 10-11 oranında toplumda engellilik olduğundan bahsedilmiş. Sonra dönüyoruz, Ulusal Engelliler Veri Bankası sistemine bakıyoruz; biliyorsunuz, Aile Bakanlığına başvurular üzerinden elde ettiğimiz bilgiye göre orada da yaklaşık 2,5 milyon engelli söz konusu. Oysa baktığımızda, ortalama yüzde 10 dediğimizde çok az bir kısmın kayıtlı olduğunu görüyoruz. Uluslararası bildiğimiz kurallarda engellilik kadın ağırlıklı bir gruptur tüm engellilik gruplarında, orada da ciddi anlamda başvuruların esas olarak erkek engelliler tarafından yapıldığını görüyoruz. Öncelikle değinmek istediğim şey, bu veri işini detaylandırmamız gerekiyor Sayın Bakanım yani bunu uluslararası, Dünya Sağlık Örgütü'nün sınıflandırmasına göre yapmamızda fayda var diye düşünüyorum.

İkincisi, istihdam sorunları. Bir kota sistemimiz var biliyorsunuz, çok yerinde olduğunu düşünüyorum. Biliyorsunuz, işte, 50'den daha fazla işçi çalıştıranlar için özel sektörde yüzde 3, kamuda yüzde 4'lük bir kota sistemimiz var fakat maalesef bu kotaların yeterince dolmadığını görüyoruz. Burada türlü türlü nedenler var. Özellikle ben çok uzun yıllar özel sektörde çalıştığım için özel sektöre daha fazla hâkimim bu konuda. Talepler genellikle üniversite mezunu engelli olarak yapılıyor, böyle yaptığınız zaman -maalesef engellilerin Türkiye'de üniversite bitirmeleri çok çok zor- öyle olduğu zaman yeterli sayıda istihdam sağlanamıyor, o kotalar dolmuyor ve sonuçta "Biz talep ettik ama istediğimiz şekilde bulamadık." şeklinde ibarelerle o kotalar maalesef boş kalıyor. Bu konuya da mutlaka dikkat çekilmesi gerekiyor, bu kotaların anlamlı bir şekilde doldurulması gerekiyor.

Üçüncü konumuz, engelli aylıkları. Hepimiz herhâlde kabul ediyoruz ki engelli aylıkları gerçekten yaşamla bağdaşır şekilde değil. Şu anda engelli oranı yüzde 40 ila 69 arasında olanların aldığı engelli aylığı 4.302 lira en son ki artışla, yüzde 70 ve üstünde engelli olanların ise 6.454 lira ama daha vahim durumu, bu rakamın düşüklüğünün ötesinde daha vahim durumu bu aylıkların hesaplanma şekli. Biliyorsunuz, hane içinde kişiye özel bir hesaplama yok, hane içindeki kişi başına düşen aylık gelir üzerinden hesaplanıyor ve net asgari ücretin 1/3'ünden az ise buna hak kazanıyor. Sosyal güvencesi olmayacak ve mesela aileden birine, hasbelkader aile üyelerinden birine bir toprak kalmış olabilir, bir araba, bir ev kalmış olabilir -ama o engellinin bağımsız yaşam hakkı için o paraya ihtiyacı var- öyle olduğu zaman o engelli aylığı alınamıyor maalesef, bu konuya da dikkat çekmek isterim.

Dördüncüsü, engellilerin emekliliğiyle alakalı. Arzen Vekilim bahsetti, bu ÖTV uygulamasıyla eş zamanlı, daha doğrusu ardışık olarak engellileri mağdur edecek 2 yasa çıktı ocak ayında. Bunlardan bir tanesi, 2008 öncesi sigortalı olan engellilerin bir anda vergi indirimi esaslı emeklilik sisteminden çalışma gücü kaybı esaslı emeklilik sistemine geçişi. 2008 sonrası sigortalılar zaten o şekilde idi. Çalışma Bakanlığının "Eşitlemek adına yapıyoruz." dediği çok büyük mağduriyetler yarattı Sayın Bakanım. Yani burada birçok, sayısız öncesi, sonrası hesaplama yöntemi var. Ben Çalışma Bakanlığının eşitleme ilkesinin ne demek olduğunu anlıyorum ama bu, oyun sırasında kural değiştirmek gibi oldu. İşte atıyorum mesela, o ocak ayında çıkmıştı; mart, nisan ayında emeklilik hakkını alacağını bilen, tarihi hesaplatmış -biliyorsunuz, tarih hesaplanıyor emeklilik için- ve o tarihe göre emeklilik zamanını bilen engelliler için çok büyük mağduriyetler yaşandı. Engellilik oranı da bu şekilde düştüğü zaman... Orada tüm engellerin toplamı üzerinden giden bir hesaplama şekli var, oysa çalışma gücü kaybında en yüksek engel durumuna göre çalışıp çalışmayacağına göre değerlendirilen bir sistem var. Burada da çok ciddi bir mağduriyet var bu konuyla ilgili, Anayasa Mahkemesine götürdük konuyu. Umarım, vicdan temelli de bir değerlendirme olur çünkü hakikaten, burada zaten hayatın içinde yeterince var olamayan engellilerimiz için çok büyük sorun yaşanıyor.

Bir diğer konu rapor süreçleri, engellilerimizin rapor alırken yaşadıkları sıkıntılar; hatta, bir dönem ikili skala, üçlü skala geçişleri sırasında da mağduriyet yaşandı. Biz bu raporlama süreçlerini de mutlaka kolaylaştırmalıyız engelliler için.

Hızlanmak adına, bu erişilebilirlik sorunu; hepimiz güncel olarak biliyoruz. Bağımsız yaşam hakkı için engellilerin tüm kamu, özel yani şehir hayatı, her yerde ulaşımın, binaların, caddelerin, parkların erişilebilir olması lazım ve bizim o zihniyete kavuşuyor olmamız lazım; o gözle tüm kuralların, mutlaka yönetmeliklerin değiştirilmesi gerekiyor.

Son olarak rehabilitasyon hizmetlerinden bahsetmek isterim. Özellikle bir sağlıkçı olarak engellilerin rehabilitasyon süreçlerinin çok değerli ve çok önemli olduğunu düşünüyorum. Hayatın içinde yer alabilmeleri için gerçekten bu rehabilitasyon süreçlerinin çok aktif, kişiye özel, engellilik durumuna özel olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum ve ona göre merkezlerin açılması gerekiyor, ona göre personel atamasının yapılması gerekiyor. Aile Bakanlığının bütçe sunumunda da yer almıştı ve o bütçe sunumunu da detaylı olarak inceleme fırsatım oldu. Örneğin, rehabilitasyon merkezi sayısı uzun zamandan beri 106 ve konulan hedef de aynı hedef olarak konulmuş yani burada hedefi aynı koyduğunuz zaman zaten "Benim için rehabilitasyon süreci yeterince önemli değil." demek istiyorsunuz. O yüzden, bu konunun bütçeleme sırasında, hedef koyarken gerçekten iyi bir zihniyetle yürütülmesi gerektiğini düşünüyorum.

Çok sayıda -bir mesaj olarak da son vermek istiyorum- engelli öğretmenimiz, engelli sağlıkçılarımız, son derece kalifiye eğitim almış kişiler atama için ekstra kadro bekliyor Sayın Bakanım, bunların da mutlaka masaya yatırılması gerekiyor.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Teşekkür ediyoruz.

Buyurun Elvan Hanım.

ELVAN IŞIK GEZMİŞ (Giresun) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Değerli Komisyon üyeleri, gerçekten bu önemli Komisyonla olmaktan, Türkiye için, toplumumuz için son derece önemli olan bu önemli Komisyonla olmaktan duyduğum mutluluğu, ayrıca sorumluluk duygumu da belirtmek istiyorum. Evet, diliyorum ki bu Komisyonla yaptığımız çalışmalar sonucunda engelli bireylerin toplumda görünürlüğünün artması, sosyal ve ekonomik hayatta katılımlarının artması anlamında olumlu çalışmalar yapacağımızı düşünüyorum.

Evet, Türkiye'de 10 milyon civarında bir engelli yurttaşımız var. Bu sayı bize net olarak gösteriyor ki her meselede, her politikada engelli perspektifiyle hareket etmemiz gerekiyor. Bunlara kamu alanında ya da toplumun her alanında engelli perspektifiyle baktığımız çalışmaların yapılması gerektiği aşikâr. Sorunlar var, elbette bunları konuşacağız ama sorunlar kadar elbette çözüm önerilerini de konuşmamız gerekiyor. Eğitime ulaşımdan kamu sektörüne kadar pek çok sorunla maalesef engelliler baş başa kalmış durumda; çözüm üreteceğiz elbette biz de bu Komisyonla. Özel eğitim merkezleri var, bunların nitelikleri konusunda çalışmamız gerekiyor Sayın Başkanım; ailelere, engelli ailelerine destek konusunda çalışmamız gerekiyor. Diliyorum ki katılımcı, demokratik, tüm yurttaşların eşit söz hakkı olduğu, engelli bireylerimizin eşit söz hakkı olduğu bir ülke için biz de bu Komisyonla katkı sağlarız. Ayrıca, kendi temsil ettiğim il olan Giresun da engelli nüfus anlamında Türkiye'nin en yüksek illerinden biri. O anlamda da çalışmalar yapacağız tabii.

Engelli bireylerimizin görünür görünmez pek çok sorunu konusunda diliyorum ki hep birlikte katkı sağlarız ve çözüm üretiriz diyerek teşekkür ediyorum sizlere.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Teşekkür ediyoruz.

Sayın Cevheri, buyurun.

MEHMET ALİ CEVHERİ (Şanlıurfa) - Sayın Başkan, Değerli Komisyon; saygılarımı sunuyorum.

Şimdi, tabii, önümüz temmuz -önce buradan başlayayım- Meclis tatile girecek. Dolayısıyla bizim bir çalışma programı... Yazın çalışacak mıyız? Çalışma programı yapmamız lazım yoksa ekimle beraber mi başlayacağız? Bu, önemli bir husus.

Ben daha önceden de çölyak, serebral palsy, Down ve otizm Komisyonlarında görev aldım. Şimdi, onlar da, işte, engelli. Tabii, bir çok ilimize gittik, İstanbul, zaten Ankara'da gezdik, Bursa, Kayseri, Konya, Şanlıurfa. Şimdi, tabii, toplumun birçok kesimini dinledik, paydaşları dinledik, STK'leri dinledik, ilgili kurumları dinledik, Bakanlıklarımızı dinledik. Şimdiki bizim Engelli Komisyonu, biraz daha sanki geniş kapsamlı gibi yani hem bedensel engellileri kapsıyor hem de diyelim ki, işte, Down, otizm, serebral palsy gibi şeyi de kapsıyor. Biz sadece bedensel engelliler üzerinden mi yürüyeceğiz, "Daha önce böyle bir Komisyon vardır." diye yoksa bütün engelli kesimlerini mi içine alan bir çalışma yapacağız? Yani bunu da bizim netleştirmemiz gerekiyor. Eğer biz toplumun bütün kesimlerini kapsayan, bu söylemiş olduğum engelli bireylerin tamamını yaparsak alan çok daha genişleyecektir, hatta üç aylık bir zamanın da yetmeyeceğini düşünüyorum.

Tabii, sorunlarımız var mı? Var. Tabii, özellikle, mesela, bu otizmle ilgili veya Down'la ilgili yapılan çalışmalara baktığımızda gittikçe sayının arttığını görüyoruz. Yani daha önceden, diyelim ki, Amerika'da yapılan bir çalışmaya göre, örneğin, işte, elli yıl önce on bin kişide 1 kişi Down'lu ise şimdi, işte, indi iki yüz ellilere, bu rakam daha da küçülüyor. Tabii, bugün sizlere de geldiler mi, bilmiyorum ama, işte, bir STK yöneticileri geldiler, onların, tabii, söylemiş olduğu rakamla 30 bin kişide 1 ama ben o kadar olduğunu düşünmüyorum.

Bu hususta, tabii, özellikle Hükümetimiz döneminde müthiş çalışmalar yapıldı yani daha önceden sokağa atılan insanlar sahiplenildi. Anneler çocuklarına bakmak için yarışıyor veya işte, aileler yarışıyor. Şimdi hem bakana destek verildi hem kişiye maaş bağlandı, eğitim noktasında önemli çalışmalar yapıldı, işte, eğiten kurumlara önemli destekler verildi, her türlü alanda destek veriliyor ama eğer böyle bir Komisyon kurulmuşsa demek ki hâlâ birtakım sorunlarımız var, bunun üzerinde yoğunlaşıyoruz. Sizin söylemiş olduğunuz cümle çok önemliydi yani bu Komisyon, aynı zamanda toplumun bir vicdanı gibi görev yapacak, bu, çok önemli bir husus. Ben çok faydalı olacağını düşünüyorum ama şimdiden yol haritamızı çizerek ve kapsama alanımızı da belirlersek ona göre biz de çalışma yaparız. Zaten, bu hususta birtakım çalışmalar da var yani Bakanlığımızın elinde önemli birtakım doneler de var, bunları da baz alarak çalışmalarımızı yapmamız gerekiyor. Genelde daha önceki Down, Otizm, Serebral Palsy Komisyonundaki arkadaşlarımızın benim dışındakilerin tamamı, bir yakını engelli olan insanlardı. Gezdiğimizde... Evet, mesela, bugün bir anne bana şunu söyledi: "Ben öldükten sonra çocuğum ne olacak?" Ona da şunu söyledim: İyi ki devletimiz var ve kimsesizlerin kimsesi gibi sahip çıkacaktır devletimiz, zaten bunun için devletimiz var. Evet, dolayısıyla bu Komisyon kimsesizlerin kimsesi olarak, onların sözü olarak görev yapacak.

Başarılar diliyorum.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Teşekkür ediyoruz.

Evet, Sayın Karaoba...

ALİ KARAÖBA (Uşak) - Evet, ben de herkesi saygıyla selamlıyorum.

Verimli, güzel bir Komisyon olacağına inanıyorum ama geçmiş dönem Komisyon tecrübelerime dayanarak sadece konuşup notlar alıp gideceksek de faydalı olmayacaktır.

Ben en son Vekilimin başladığı yerden söyleyeyim. Mesleğim gereği, bir kadın doğum uzmanı olarak, Down sendromu ortalama yedi yüzde 1 görülür. Yaş arttıkça, mesela 35 yaşın üzerine çıktıkça bu oran artar ama daha az görmemizin sebebi nedir? Doğrudur, tarama tesislerimizin artmasıdır ama burada da tarihe bir not düşelim. "Nifty testi" denilen bir genetik test vardır, şu an 12 bin liraya yapılır. Keşke devlet bunu ücretsiz yapsa, bunu not olarak düşelim çünkü anne karnında biz eğer Down sendromunu yakalarsak alternatif sunabiliriz, devam etmek istiyor mu, istemiyor mu? Bu kaygıları paylaşabiliriz.

Şimdi, Engelli Komisyonu çok önemli. Her yerde mutlaka engellilerle karşılaşıyoruz, sorunlarını iletiyor ama burada niyetimiz önemli. Ben birkaç başlıkta işlemek istiyorum.

Bakın, "Engelliliğin Önlenmesi ve Risk Faktörlerinin Belirlenmesi" yani bugün anne karnında eğer bunu belirleyecek teknolojileri, olanakları, laboratuvarları geliştirmesek çok ciddi sıkıntılar yaşarız. İşte, "serebral palsi" dediniz çok önemli, işte, doğum sürelerinin uzaması; bunlar önemli başlıklar, bunları sonra ayrıntılı mutlaka konuşacağız.

İstihdamın önündeki engellerin kaldırılması... Şimdi, değerli arkadaşlar, bakın, ben tüm Bakanlıklara bir soru önergesi verdim, hepsine de sordum, çok acıdır; bakın, biz Bakanlıklara soruyoruz yani sıradan, özel sektörde yüzde 3, yüzde 4 oranından bahsetmiyorum size, Bakanlıkların faaliyet raporlarının tamamını inceledim, 17 Bakanlıktan yalnız 2 tanesi, bunlar da Millî Eğitim Bakanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı; engelli personel sayısını paylaşmış, "engelli" kelimesini bir kez dahi kullanmayan Dışişleri Bakanlığı var. Bakın, Bakanlıklar bunu yapıyorsa, özel sektörün bunu yapamayacağını...

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Büyükelçilik var.

ALİ KARAOBA (Uşak) - Efendim?

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Büyükelçilik var.

ALİ KARAOBA (Uşak) - Yani çok güzel, inşallah sayıları artar.

Bakın, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına üst düzey yöneticilerini sordum, "Bakanlıkta herhangi bir yönetici kadrosunda çalışan engellimiz yok." diyor. Değerli arkadaşlar, bakın, hem engellilerin hakkını savunmak için Komisyon kuruyoruz... Yine, Millî Eğitim Bakanlığı çok ayrıntılı cevap vermiş, teşekkür ediyorum Sayın Bakana ama "Bakanlıkta herhangi bir yönetici kadrosunda engelli istihdamı yoktur." diyor. Bunlar resmî cevaplar yani benim yeni aldığım cevaplar, kendilerinin yazdıkları. Fakat her şeye ayrıntılı cevap verirken EKPSS'yle ilgili üstünkörü bir cümleyle geçiştirmişler. Sonunda bağlayacağım bunu. Yine, Millî Savunma Bakanlığı zaten üstünkörü, işte, toplam çalışan personel sayısını vermiş, biz engelli sayısını sormuşuz, herhâlde aklımızla dalga geçmiş diye düşünüyorum. Tarım ve Orman Bakanlığı Bakanlıkta herhangi bir yönetici kadrosunda engelli istihdamı olduğuna dair bir şey yok, yanıt yok. 5-6 tane Bakanlık cevap verme gereği bile hissetmiyor. Bunu niye söylüyorum? Bu Komisyon bir şeyler yapacaksa ki buna inanıyorum, iyi niyetle başlıyoruz hep birlikte engellilerin derdini çözmek için, başlıkları doğru atıp, tespitleri doğru yapıp tabii sorunları Meclis gündemine getirip konuşturarak çözebiliriz. Bakanlıklar bu kadar bana göre -tırnak içinde söylüyorum- umursamaz bir şekilde cevap verirken, seçilmişlere cevapları bu kadar üstünkörü verirken, engelli kotalarını kendileri doldurmuyorken toplumdan bunların sorunlarını çözeceğini beklemek insanda kaygı yaratıyor, soru işareti yaratıyor. O açıdan istihdam çok önemli. Engellileri çalışma hayatına katmak zorundayız. Sırtımızda bir yük olarak görürsek biz bu sorunu çözemeyiz. Bir de sadece engelli kadrosu içerisinde atamaya da gerek yok, kişilerin mesleklerine göre çok iyi bir doktordur ve cerrah olamaz ama çok iyi bir dâhiliyeci olabilir. Yani bunları illa engelli kadrosunda atamak zorunda değiliz, kendi meslekleri içerisinde de istihdam oranlarını artırmaya çalışmalıyız. Yani engellilerin bağımsız yaşam hakkını savunmak zorundayız, biz bunu yapmazsak sıkıntı. Aylin Vekilim çok güzel özetledi yani engelli maaşlarımız var ama düşünün, 6 bin lirayı alabilmek için neredeyse 1/3 ortalama maaş hesabı yapılıyor, bu çok haksız bir uygulama. Yani engellinin temel ihtiyacını "ailesinde varsa baksın." falan diye bir şey yok, biz sosyal devletsek engellileri mutlaka düşünmek zorundayız. O açıdan bu maddenin muhakkak birlikte konuşulup, üzerinde olgunlaştırılıp değiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Aile bireylerinin ortalama maaşlarına göre bir maaş hesaplamak ülkemiz gerçeklikleriyle örtüşmüyor.

Engelli bireylerin bakımını üstlenen birinci derece yakınlarının sigortalı olması ve emeklilik hakkına sahip olması... Yine, sayın vekilim söyledi, "Anneler çocuklarına bakmak için yarışıyorlar." dedi. Gerçekten bu cümle bana göre, otuz yıllık bir kadın doğumcu olarak söylüyorum, diğer anneler çocuklarını atıyorlar mıydı? Yapmayalım, ne olur, verdiğimiz 6 bin lirayla falan bu işlerin olmayacağını bilelim. Annelik duygusu çok farklı bir şeydir herhâlde, burada anne olanları tenzih ederek söylüyorum, annelerin sevincine en çok şahitlik eden biri olarak bu cümle birazcık doğru değil.

Erişilebilir sorunlarını -Aylin Hanım söyledi- mutlaka bunları anlatacağız. Eğitimde fırsat eşitliği yani otistik bir çocuk belki beyin sıkıntıları içerisinde değerlendiriliyor ama doğru işlendiğinde inanılmaz noktalara da gelebilecek çocuklar. Bugün işaret dili bilen kaç tane insanımız var? Braille alfabesini yaygınlaştırıp müfredata seçmeli ders olarak koymak zorundayız. Yani bizler sadece siyasi şov yaparken yanda işte, anlamları için işaret dili kullanılarak topluma mesaj veriyor görünüp ama sistemin içine dâhil etmiyor olmak bence topluma büyük bir haksızlık. Sağlık hizmetlerine erişimi mutlaka kolaylaştırmalıyız. Burada çok ciddi ayrımlar var. Sayın vekilim çok doğru bir şey söyledi yani 1 engelli araç alma hakkı veriyorsunuz, o kadar kuşa çeviriyorsunuz ki "Yerli olacak, motor hacmi bu kadar olacak, on yıl da satamayacaksınız." Ya, yapmayın çok reel bir şey değil, bu geçti Meclisten ama doğru bir yöntem değil. Kazanılmış bir hakkı bile insanların elinden aldık biz. Bakın, en azından bunu yaparken "Beş yılını dolduran, daha önce alanlar bunu satabilir." noktasına getirseydik ya da "Bunların istismarı çok, biz bundan yaptık." Arkadaşlar, denetim mekanizmamızı geliştireceğiz. Hak edenlerin niye hakkını çalışıyor? Ben açıkçası bunu anlamış değilim.

Veriler zaten kâbus gibi, engellilerle ilgili ülkemizde çok ciddi veriler yok, her alanda olduğu gibi. Yani umarım, tabii, engellilerin verilerini de -biraz da burada ironi yapayım- TÜİK hesaplamaz, bu da çok tehlikeli bir noktaya getirebilir. ÖTV çok önemli; az önce söylediğim gibi yani biz engellilerin sağlığa ulaşımını sağlarken ortez, protez, belli şeyleri mutlaka bedava vermek zorundayız, bununla ilgili özel çalışmalar yapmak zorundayız; bunları da alt başlıkları olarak ilerleyen zamanlarda mutlaka değerlendiririz, hep birlikte yola çıkarız.

Şimdi, eğitim çok önemli, şöyle bir cümle söylemek isterim: Özel bir eğitim olmadan çağdaş bir eğitiminin olması mümkün değil yani bunu özellikle eğitimin içine mutlaka yerleştirmemiz gerekir.

Bakın, Türkiye Ampute Futbol Millî Takımı dünya şampiyonu, bir kez daha gönülden tebrik ediyorum. Bakın, Paris 2024 Paralimpik Oyunları başta olmak üzere özel millî sporcularımız, 182 altın, 208 gümüş, 121 bronz olmak üzere Aralık 2024 itibarıyla 561 madalya almışlar. Desteklendiğinde engelli arkadaşlarımızın neler yaptığı ortada. O açıdan, birazcık bu gözle bakarak bu Komisyondan daha iyi sonuçlar çıkaracağımıza ben de inanıyorum.

Son olarak da şu, emeklilikle ilgili, yine kazanılmış bir hakkı çaldık. 2008 öncesi -Aylin Vekilim de çok net söyledi- vergi indirimi için alınan raporları geçersiz kıldık ve iş gücü üzerinden yapılmaya başlandı. Doğru olanı buydu aslında, iş gücü üzerinden yapmak ama kazanılmış hakkı olan insanların da hakkını aldık, "Siz de tekrar rapor almaya gelin." dedik ve onlar da bunun

sıkıntısını çok yaşıyor. Engellileri biraz daha öne getirmek ve doğru şeyler yapmak gerekiyor; bu Komisyonun da görevlerinden birinin bu olduğunu düşünüyorum.

Çağırılacak kişilerle, temmuzda çalışılıp çalışmayacağını Komisyon birlikte karar verebilir ama biz her türlü çalışmada katkı sunacağımızı, olacağımızı belirtiyoruz. Sizden de sadece -biz bebek ölüm komisyonunda da hocamla birlikteydik- şunu rica ediyorum: Sayısal çoğunluğa bakarak lütfen bu işi görmeyelim, siyasetüstü bir şeydir engelliler, herkesin ailesinde bir engelli olabilir. Engellileri, tabii böyle, gözü kapalı bütün şeyleri veriyormuş noktasında değil ama hak edenin de hak ettiğini alacağı bir noktaya getirmek zorundayız. Her yerden kısarak, yok ederek, protezini ödemeyerek bu noktaya gelemeyiz.

Son olarak da bu Down sendromu gerçekten çok önemli, üzerinde çok durdunuz. Lütfen Nifty testi bence ülkede bedava hâle getirilmelidir; bununla ilgili ben bir önerge de vereceğim, Sağlık Bakanlığına da ileteceğim. Bizim çok iyi okumuş, üst düzey insanlarımız var, laboratuvarlarda bunları çok daha ucuz hâle getirebiliriz. Fullscreen test yaptığınızda şu an gerçek anlamda Amerika'ya gönderiliyordu, 15 bin liraydı. Şimdi rekabet başlayınca bir 11 bin liraya, 10 bin liraya düştü. Yurt içinde yapanlar var, 7-8 bin lira ama asgari ücretle gelen, neredeyse birçok yerde artık mecburen özel hastaneye randevu alamadığı için giden gebelerimizi düşündüğümüzde, bu Nifty testin devlet tarafından en azından finanse edildiği ya da üniversitelerin bünyesinde her üniversitenin yapması noktasına getirirsek bu konuda çok ciddi katkılar sağlayabiliriz.

Ben hepinize teşekkür ediyorum.

Başarılı bir Komisyon diliyorum.

AYŞE KEŞİR (Düzce) - Hemen, bir şey söyleyeyim, çok özür dilerim. Bu testi siz gebeliğin sonlandırılmasında bir seçenek oluşsun diye mi...

ALİ KARAOBA (Uşak) - Şimdi, biz şöyle bakıyoruz kadın doğumcu gözüyle: Biz savcı, hâkim değiliz, din adamı değiliz.

AYŞE KEŞİR (Düzce) - Hayır hayır, niye öneriyorsunuz?

ALİ KARAOBA (Uşak) - Anlatacağım size.

Şimdi, bazı ailelerde doğduktan sonra Down sendromu oluyor ve tazminat davaları -giderseniz, yargıda da bakarsanız- onlarca tazminat davası var. "Down sendromluydu, atlandı, bana söylenmedi." diye. Bizde kural şu: Yirmi dört hafta sınırı vardır, sonlandırılma sınırı. Bunun da sebebi şu: Ağrı duygusunun geliştiği hafta olarak belirlenir. Tüm üniversitelerde hocalar, aile talep ederse, eşler imza atarsa, tespit edilmiş bir Down sendromu varsa yirmi dört haftaya kadar sonlandırabilir. Ama yirmi dört haftayı geçtiğinde kurul kararıyla bile sonlandıramazsınız ama aile "Ben doğurmak istiyorum." derse de Down sendromu tanısını söyleriz; bu defa doğum yapacağı merkezi belirleme açısından önemli çünkü Down sendromunun altında, işte kalp anomalileri, özofagus atrezileri yani doğduğunda da kaybetmemek için daha bir üst merkezde, daha iyi bir merkezde doğumunu sağlayabiliriz. Tanı koymak adına çok önemli ama sonlandırıp sonlandırmamak kadın doğumcunun ya da hekimin yetkisinde değildir.

AYŞE KEŞİR (Düzce) - Ben de bunu başka bir şey için sordum, Down sendromu konusu diğer engel gruplarıyla yani ağır engel gruplarıyla mukayese edildi, dünyada hâlâ etik tartışmanın olduğu bir konu; ben onun için soruyorum bunu.

ALİ KARAOBA (Uşak) - Ben işte burada hani şu konuya girmek istemedim, mesleki olarak.

AYŞE KEŞİR (Düzce) - Ben burada yerel bir refleksle, şahsi bir refleksle sormuyorum.

ALİ KARAOBA (Uşak) - Ben kötü anlamda söylemedim, ben de gerçekten bilimsel açıklama...

AYŞE KEŞİR (Düzce) - Hâlâ Down sendromu gebeliği sonlandırmakta diğer engel gruplarıyla -artı bir- birlikte etik tartışma dünyada da devam ediyor şu an.

ALİ KARAOBA (Uşak) - Sayın Vekilim, şöyle söyleyeyim, daha net anlaşılır: Dedim ya biz savcı, hâkim ve din adamı değiliz, kendi adımıza söylüyoruz, bu ülkede okumuşuz hekim olmuşuz, biz hastalara doğru bilgileri sunarız, hasta kendi takdirindedir. İster devam eder, onu da sağlıklı yani en iyi ortamda doğumunu gerçekleştirmek için elimizden geleni yaparız. Ben otuz yılda hiç yönlendirmedim "İlla sonlandır." diye, o kendisinin takdiri ama yaşayabileceği sorunları anlatmak benim sorumluluğum, zorunluluğum aynı zamanda. Bunu anlatmazsam aile yarın bir gün "Bana bunları söyleseydi belki sonlandırdırdım." diyebilir. O açıdan hani evlilik yaşlarının ileriye atılması, daha geç evlilikler, bunlar artırıyor. O açıdan, bizim istatistiklerde bile tarama testlerinde Amerikan'ın skalaları kullanılıyor yani anlaşılınsın diye söylüyorum. O açıdan, bu Nifty testi, aynı kadınlarda rahim ağzı kanseri aşısında çok ısrarcı olduğumuz gibi, çok önemsiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Teşekkür ediyorum.

Jülide Hanım, buyurun.

JÜLİDE SARİEROĞLU (Ankara) - Teşekkür ediyorum ben de.

Komisyonumuz hayırlı olsun. Gerçekten, kurulmasıyla birlikte güçlü bir etki yarattığını daha başlamadan, herkese telefonlar geliyordu, Komisyon toplantılarına katılım konusunda talepler geliyordu, çok ses getirdi. İnşallah, beklentileri karşılayacak çalışmaları hep birlikte yapmamıza vesile olsun diyorum. Bakanımızın tecrübesinin çok katkı sağlayacağına inanıyorum. Bakanlığı döneminde yaptığı çalışmaları biliyoruz. Artı, alanında çok farklı disiplinlerden gelen arkadaşlarımız var. Buradaki bu sinerjinin güçlü sonuçlara ben vesile olacağına inanıyorum.

Yirmi üç yıldır çok da geçmişten itibaren çalışan arkadaşlarımız var bu alanda. Yirmi üç yıldır çok güçlü çalışmalar yaptık, hak temelli bir anlayışla bu çalışmalarımızı gerçekleştirdik ve bu çalışmalar neticesinde, başta toplumsal bir farkındalık olmak üzere, engellilerimizin hayatın her alanında şu anda aktif ve etkin şekilde yer aldığını görüyoruz. Başta Parlamento olmak üzere, kamuda, tüm sportif faaliyetler başta olmak üzere göğsümüzü kabartan, başarılarla imza atan gençlerimiz, arkadaşlarımız, artı aileleri de bu sürece dâhil ederek güçlü bir sosyal politika uygulamasını da hayata geçirdik.

Bugün yol haritamızı görüşmek üzere toplandık. Ben de bu konuda birkaç öneride bulunmak istiyorum. Birincisi, hani ben de bir önceki komisyonda -Yapay Zekâ Komisyonu, çok farklı bir alandı ama- iyi bir yöntem belirlemiştik. Yani, ele aldığımız toplantılarda başlığı değerlendirirken o konuda bakanlığı, STK'yi, bu alanda çalışma yapan özel sektör varsa bunu üçlü bir yapıda dinledik, her ayağı bir arada dinledik. Tek taraflı bir bakış olmamasını, siz de açılış konuşmanızda, bir önceki toplantıda da

vurgulamıştınız, ortak akıl arayışı içerisinde olacağız ve ilgili tüm tarafları dinleme konusunda güçlü bir iddia ortaya koyuyoruz. Bu anlamda, ben bu yöntemin belki bu çalışmada da ele alınmasının katkı sağlayacağına inanıyorum.

Tabii, hem bakanlıklar var, bir de farklı engel gruplarımız da var. İşte, eğitim başlığını ele alırken o farklı engel gruplarındaki STK'leri ya da ne bileyim özel özel eğitim... Yani başlıkları ele alırken belki birden fazla toplantı gündemi yapmamız da gerekebilir. Ne kadar kişiyi dinlersek, ne kadar katılımcı olursa, ne kadar çok STK'yle bir araya gelerek çözüm odaklı olarak yaklaşacağımızı söylemiştik. Önerilerimizin de bu bağlamda ben güçlü olacağına inanıyorum, sizin de böyle bir yaklaşım içerisinde olduğunuzu biliyorum.

Tekrarlardan kaçınarak ben de on başlık gelmeden önce belirlemiştim. Birincisi, en önemli başlıklarımızdan birisi, eğitim konusu. Eğitim, erişilebilirlik ve kapsayıcılık bağlamında bence ele alınabilir. Yine, burada, dediğim gibi, Millî Eğitim Bakanlığını dinleriz ama farklı engel gruplarındaki STK'ler, aileler, belki bizzat engelli kardeşlerimiz bu alanda dinlenebilir. Burada kaynaştırma eğitimleri var biliyorsunuz, özel özel eğitim başlığı var, yükseköğretim var, uzaktan eğitim var, mesleki eğitim var. Yani bu başlıkların tamamını bir arada değerlendirmemiz gerektiğini düşünüyorum.

İkinci ve en önemli başlık olarak gördüğümüz, sağlık hizmetlerine erişim ve rehabilitasyon meselesi. Burada evde sağlık hizmetleri raporlama süreçleri bu bağlamda çok önemli bir başlık. Diğer taraftan diş sağlığı var, ortopedi var, nöroloji var, fizyoterapi var, psikolojik destek boyutları var, ergoterapi var. Bunların hepsini bir arada değerlendirmemiz gerektiğini düşünüyorum.

Yine istihdam ve sosyal güvenliği bir arada ele alırsak önemli bir iş yapacağımızı... Birçok sosyal güvenlik, emeklilik konularıyla ilgili görüşler dile getirildi. EKPSS'yi yine "istihdam" başlığı altında değerlendiririz eksikler varsa ki dünyanın en ileri uygulamalarından biri, belki sonuçlarının değerlendirilmesi anlamında öneriler olabilir. Burada kamu ve özel sektör bağlamında istihdam konusunu ele alabileceğimiz gibi, girişimcilik konusu önemli, koruyucu işyerleri var, biliyorsunuz korumalı işyerleri. Yine, kooperatif modelleri var, dünyada uygulanan farklı modeller var, bunları ele alabiliriz.

Erişilebilirlik konusunu tek bir başlık altında ele almamız gerektiğini düşünüyorum. Dijital bir dünyadayız. Dijital hayata erişilebilirlik; toplumsal hayatı, yine fiziksel boyuttaki konuları ele alabiliriz. Kamu hizmetleri, toplu taşıma, medya bu anlamda değerlendirebileceğimiz başlıklar.

Yine hukuki haklar konusunu mutlaka ele almamız gerektiğini düşünüyorum. Ayrımcılıkla mücadele... Hâlâ haberlerde konu olan gündemler olabiliyor az da olsa. Farkındalık, toplumsal algıyı ayrı bir başlık altında ele alırsak iyi olabileceğini düşünüyorum.

Yine çok temel ve kritik bir başlık ve devrim niteliğinde düzenlemeler yaptığımız bir alan ama yine sahada değişmeyen tek şey değişimin kendisidir. Yeni ihtiyaçlar doğrultusunda sosyal hizmetleri güncellemek gerekebilir. Bu bağlamda, sosyal hizmetler, bakım, aile desteği ve yine bunlara erişim konusunu ele alabiliriz.

Diğer taraftan, sosyal hayat, sportif faaliyetler, kültürel konularla alakalı erişilebilirlik konusu ve etkin katılım konusunu ayrı bir başlık altında ele alabiliriz.

Veri toplama, araştırma ve izleme konusu yine çok önemli. Bu bağlamda, TÜİK ve yine bütün ilgili bakanlıkların bu alanda çalışma yapan birimleri var, bunlar dinlenebilir. Yine, bu alan, sadece merkezî hükûmetin ya da merkezî boyutta ele alınamayacak kadar geniş ve hassas bir konu. Bu bağlamda, yerel yönetim başlığını da mutlaka ayrıca... Yani yerel yönetimlerin de bu alandaki faaliyet ve hizmetlere etkin şekilde katkı sağlaması gerekiyor. Bu anlamda yerel yönetim boyutunu ayrı bir gündem yapabiliriz diye düşünüyorum.

Yine STK'ler... STK'lerin de bu anlamda güçlendirilmesi... Destek hissettikleri alanlar var. STK'leri kamu, özel, yerel yönetimlerle iş birliği bağlamında da yine ayrı başlık olarak ele alabileceğimizi düşünüyorum. Dediğim gibi, yine bir uzman ekip oluşturacağız bildiğim kadarıyla. Bakanlıklarda bu konuda tecrübeli arkadaşlarımız var ama eğer imkân varsa üniversitelerde bu anlamda çalışma yapan çok kıymetli hocalarımız var; onları da yine kadromuza alarak raporlama süreçlerinde güçlü bir çalışma yapabiliriz diye düşünüyorum.

Ben de bu konuları böyle 11-12 başlıkta topladım. Bu başlıkları ele alırsak güçlü bir rapor olur diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Biz teşekkür ediyoruz.

Sayın Esen, buyurun.

ELİF ESEN (İstanbul) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Kıymetli vekillerim, ben de hayırlı olmasını diliyorum bu Komisyonun ve çok önemsiyorum. Hem Meclise girdiğim zamandan itibaren -takip eden vekiller bilir- bu konu takip ettiğim ve çalıştığım bir konu hem de öncesinde bir geriye bakıldığında da çalışmalarım mevcut. İnşallah, ümit ediyorum ki topluma dokunacak, engelli bireylere dokunacak olumlu çıktılar elde edebilelim. Ben de burada sizin hem deneyimlerinizi hem de Başkanlık kurulundaki kıymetli vekillerin deneyimlerini ve bilgilerini kıymetli buluyorum.

Şöyle: Konu gerçekten çok önemli. Mutlaka bugüne kadar yapılmış artı değerler var fakat toplum yerinde durmuyor, toplum güncel sorun ve ihtiyaçlarla sürekli değişip dönüşüyor ve güncel sorun ve ihtiyaçlar ortaya çıkıyor. Bu kapsamda da bizim bu Komisyonumuzdan sonuç odaklı çıktılarla bu bahsettiğim verileri, doneleri ve politikaları geliştiriyor olabilmemiz gerekir. Bunun için de sistemli bir çalışmanın çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Çalışma takvimimize yönelik önerilerim olacak. Az önce Aylin Vekilimiz bahsetti sayılardan, çok da nitelikli bir şekilde bahsetti, ben çok girmek istemiyorum ama yaklaşık 10 milyon engelli nüfusun çevrelerindeki etkilenen aile bireyleriyle birlikte 30 milyon gibi yüksek bir sayıda olması toplumsal boyutunu ve multidisipliner bir anlayışla bu konuya bakılması gerektiğini bize gösteriyor. Sadece bir engelli sorunundan bahsetmiyorum -yine bahsedildi- eğitim, istihdam, erişilebilirlik gibi çok farklı konular var. Bunların başında engelli bireylerin eğitime erişimleri, yine, engelli bireylerin kamuda istihdam edilmeleri, eğitimde yaşadıkları eşitsizlikler -engelli bireylerin sadece yüzde 2,4'ünün üniversite mezunu olduğunu biliyoruz ve kadın engellilerde okuma yazma

bilmeyenlerin oranının üç kadından 1'i olduğunu biliyoruz- bakım ve destek hizmetleri yine bu noktada çok büyük önem arz ediyor. Bu erişilebilirlik politikalarıyla bizim sonuç odaklı bir Komisyon yürütmemizin çok kıymetli olacağını düşünüyorum.

Şimdi çalışma takvimine ilişkin temel önerilerime gelecek olursak görev dağılımı doğrultusunda kapsayıcılık ve bu multidisipliner anlayışla bir planlamanın yapılmasını ve bu planlama doğrultusunda da doğrudan katılımın sağlanmasının, katılım noktasında da farklı engel gruplarına mensup bireylerin ve ailelerinin Komisyonla doğrudan bilgi aktarabileceği toplantılar düzenlenmesinin önemli olduğunu düşünüyorum. Belki bizi en zorlayacak kısım -az önce de yine bahsedildi- "engellilik" diye çok geniş bir başlığa sahip olması bu Komisyonun, bu da biraz planlamayı stratejik hâle getiriyor. Yine, toplantıların erişilebilir ortamlarda gerçekleşmesi; bazı engelli gruplarının meclise erişimi oldukça güç, on-line toplantılar belki düzenlenebilir bazı gruplar için. Yine, işaret dili tercümesinin olması ve yine diğer destekleyici hizmetlerin de dikkate alınması gerekir. İlgili sivil toplum ve meslek örgütlerinin dinlenmesi burada çok önemli. Engelli hakları alanında daha önce faaliyet göstermiş, deneyim sahibi ve güncel sorun ve ihtiyaçlara vâkıf dernek, federasyon ve platform temsilcilerinin dinlenmesi, yine baroların engelli hakları komisyonları ve akademik uzmanların mutlaka Komisyona davet edilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Benim daha önce de hem farklı alanlarda açılan geçici komisyonlar diyeyim hem de ana komisyonlarda görevlerim var ve şunu daha önce de önerdim: Biz konu neyse o konunun muhataplarının güncel sorun ve ihtiyaçlarını onlar kadar bilemeyebiliriz. Onlardan eksiklere dair tamamlayıcı önerilerini almanın -politika önerisi olabilir, genelgelerde, kanunlarda değişiklik olabilir- ve nihai rapor öncesinde bunları somut çıktılar olarak değerlendirmenin de Komisyonun asli işlerinden biri olması gerektiğini düşünüyorum yani bu Komisyon tabiri caizse havanda su dövmemeli, olumlu çıktıları olmalı bu Komisyonun. İlgili sendikalar ve meslek odaları mutlaka dinlenilmeli. Kurum ismi önerilerim var, onları geçiyorum çünkü yazılı olarak iletebilirim. Daha önce bağlantıda olduğumuz ya da Sayın Bakanımızın da belirttiği gibi bizlere şu anda da ulaşan pek çok kişi var. Kamu kurumlarının görüşlerinin alınması, başta Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve İŞKUR ilgili ve doğrudan bağlantılı kurumlar. Bu kapsamda güncel veri ve istatistiklerin olması çok önemli. Biz güncel durumu bilmezsek, elimizde doğru veriler olmazsa doğru çözümler de geliştiremeyiz ama bugün şöyle bir avantajımız var: Dijitalleşme bize bunu mümkün kılıyor. Bakanlıklar arası senkronize, eşgüdümlü bir veri sisteminin açılmış olması bizim ihtiyaçlara yönelik daha efektif çözümler üretebilmemizi ve Bakanlıklar arası o multidisipliner, senkronize çalışmayı da mümkün kılabilir çünkü bize, cinsiyet, yaş grubu, bölgesel dağılım ve engel türü gibi kırılımların elimizde net olması ancak ışık tutabilir.

Mevzuat ve uygulama raporları yine çok önemli. Bütçe verileri ve performans göstergeleri önemli çünkü son beş yıla ait ilgili hizmet kalemlerinin bütçe büyüklüğü, bunların kullanım oranları ve tahsis edilen kaynakların hizmete dönüşme verileri tablo ve grafiklerle bizimle paylaşırsa kaynakların ne kadar efektif kullanıldığını bilebiliriz.

Bu kurumlardan gelecek olan hedeflenen ve gerçekleşen performans göstergeleri de yine mukayese olarak elimizde olmalı diye düşünüyorum. İzleme ve denetim bulguları yine çok kıymetli. Yani biz şu politikayı yaptık, şu kanunu çıkardık ama sonuç ne, bir fayda hasıl olabilmemiş mi ya da hedeflenen fayda hasıl olabilmemiş mi, bunu bizim bilmemiz lazım.

Yine, politika ve eylem planlarının da gözden geçirilmesi gerekiyor. Yerinde inceleme ve saha çalışmaları zaten yapılagelen uygulamalar. Rehabilitasyon merkezleri, özel eğitim kurumları, engelli istihdamı sağlayan iş yerleri, belediyelerin engelli koordinasyon birimleri yerinde ziyaret edilerek mevcut durum tespit edilebilir; yine, afet ve acil durum bölgelerinde bu da çok önemli. Biz ağır bir deprem geçirdik ve engelli bireylerin o dönem ne kadar engelli olduğunu gördük o bölgede. Engelli bireylerin karşılaştığı özel ihtiyaçlar yine bu saha ziyaretlerinde takip edilmeli.

Bir diğer husus da uluslararası iyi uygulama örneklerini incelememiz. Avrupa Birliği ülkeleri başta olmak üzere, Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi uygulamalarına dair iyi örneklerin de izlenmesi kıymet katacaktır.

Engelsiz teknoloji geliştiren AR-GE merkezleri, teknoloji firmaları ve yine girişimcilerin çalışmaları Komisyona sunulmalıdır. Çok iyi örnekler var; Down Kafe ve benzeri sosyal girişimler, yine bazı projeler -il il var elimde, arzu ederseniz, daha sonra yazılı olarak da iletebilirim- Ankara, İzmir, İstanbul ve Eskişehir'de iyi örnek uygulamaları var "Erişilebilir Her Şey" diye. Görme engelliler ve işitme engelliler için farklı uygulamalar var.

Burada medya temsili ve farkındalık çalışmaları da çok çok önemli. Engelli bireylerin toplumsal algısı ve medyadaki temsiline ilişkin RTÜK, Basın Konseyi ve ilgili paydaşlarla ortak oturumlar planlanabilir.

Mevzuat taraması ve bütçe analizleri yapılması yine önemli.

Bu çalışmaları destekleyecek ek yöntem ve kaynaklarsa, bağımsız uzman görüşleri, akademisyenlerin görüşleri, uluslararası deneyimler, Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Komitesi, Avrupa Birliği temsilcilikleri, UNICEF, UNDP, yerel yönetim deneyimleri, özel sektör ve işveren örgütleri, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu gibi.

Yine nihai raporda da hak temelli bir yaklaşımın güçlendirilmesi, erişilebilirlik standartlarının denetimi, eğitimde eşit fırsatların sunulması, istihdamda kota ve teşvikin belirtilene uyumlu bir şekilde desteklenmesi ve o kotaların doldurulması, bağımsız yaşam hakkı, afet ve acil durumlarda koruma, dijital erişilebilirlik, güncel veri tabanının gerçekçi bir şekilde oluşturulması -tek ifadeyle; birbirinden ayrı, bağımsız ifadelerle değil- yine bağımsız izleme mekanizması ve son olarak da bağlayıcı yol haritası önerilerim arasında yer alıyor.

Ayrıntıları var bu şıkların, dediğim gibi yazılı da iletebilirim.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Teşekkür ediyoruz.

ELİF ESEN (İstanbul) - Rica ederim.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Buyurun Sayın Keşir.

AYŞE KEŞİR (Düzce) - Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, sizin şahsınızda tüm heyeti saygıyla selamlıyorum.

Konuşmalardan da anlaşılacağı üzere, herkesin burada ciddi bir katkı verme gayreti var, o anlamda iyi bir rapor çıkacağına inanıyorum. Sizin Bakanlık tecrübeniz, Jülide Hanım'ın hem Bakanlık hem daha sonra partimizdeki ilgili organlarda yaptığı görev nedeniyle ciddi tecrübesi var; keza, Fatma Bakanımızın hem Bakan Yardımcılığı hem de bizzat tarafı, tanığı olarak

ciddi katkısı olacak. Herkesin diğer tüm katılımcılar gibi o anlamda bir tecrübesi olduğu aşikâr burada, ciddi bir katkısı olacağını düşünüyorum.

Ben tekrara düşmek istemiyorum ama birkaç hususu kayda geçirmek istiyorum. Öncelikle, bizim konu başlığımız "engellilerin hayata katılımının güçlendirilmesi" yani Komisyonumuzun ana başlığında bu var. Ben Mehmet Ali Vekilime katılıyorum, konu çok geniş.

Öncelikle, başlamadan önce şunu ifade edeyim: Ben 1989 yılında gazetecilik mesleğime engelliler alanında başladım. Türkiye'de kimse engelliği yazmazken bu konuda Türkiye'nin ilk dergisinin hem muhabiri hem istihbarat şefliğini yaptım zaman içinde. Bunu şöyle söyleyeyim: 1992'de Paralimpik Olimpiyatları'na ilk kez katıldığımızı düşünürseniz çok eski bir tarihten bahsediyorum. O anlamda, aynı zamanda Aile Bakanlığında hem e-KPSS'nin hem de Otizm Eylem Planı'nın hazırlanmasında fiilen yoğun mesaiyle görev almış bir kardeşinizim. Alanda yaklaşık kırk yılı bulan bir teşrikimesaim var.

Şimdi tekrara düşmek istemiyorum ama burada şunu söylemem lazım: Rakamlarda kusurlara lütfen takılmayın ama kabaca yüzde 30 ila 35'tir doğuştan engellilik, engelliliğin büyük bir kısmı daha sonradan edinilir yani doğum sonrası. Şimdi, burada erken tanıyı mutlaka konuşmamız lazım eğer bu kadar geniş ele alacaksak, konuyu daraltmayacaksak; erken tanıyı bu yüzde 35'lik kesim için mutlaka konuşmamız gerekiyor.

Burada, sahada -alanı bizzat çalışanlar bilirler- şöyle bir şeyle karşılaşıyoruz: Genellikle bu yük kadınların üzerine kalır. Eğer engelliye konuşacaksak engelli annesi olmayı mutlaka konuşmalıyız. Rakam vermeyeyim ama çok büyük bir oranla babalar evi terk ediyor ve ağırlıklı olarak iş kadının üzerinde kalıyor. Engellinin birinci derece yakını olmayı, bununla baş etme yöntemlerini konuşmamız lazım. Otizm Eylem Planı çalışırken gördüklerim var yani otizmlı bir bireyin otizmlı olmayan sağlıklı bir kardeşinin kenarda kalmış, ilgilenilmemişlik duygusuyla yaşadığı travma gibi. Ailede engelli birey olmasının o aileye getirdiği pek çok handicap var. Bunlar konulardan biri olmalı eğer geniş alacaksak.

"Sağlık hizmetleri" dediğimizde sadece tanı, rehabilitasyon, ortez, protez konusu değil bir bireyin, engelli bir bireyin sağlık hizmetine erişimi de bir konu; sadece kendi engel alanıyla ilgili alacağı tedavi, destek ve rehabilitasyon değil. Mesela bir otizmlı bireye dış hekiminden dış sağlığı için nasıl tedavi aldıracağınız ya da o engelli çocuğun annesi çocuğu iki saat nereye bırakacak da dışıye gidecek gibi. Bunlar, ana konuların içinde özellikle kenarda köşede kalmış konular gibi. İşte erken tanı, rehabilitasyon, eğitim, istihdam ve sosyal güvenlik -Sayın Bakanım "İkisini birlikte ele alalım." dedi, çok doğru; istihdam ve sosyal güvenlik mutlaka birlikte ele alınmalı bana göre de- bunların içinde ama kenarda kalmış, çok bireysel tecrübelerle gördüğümüz bu konular da var. Bunlara girecek miyiz? Bunu bir konuşmamız lazım.

Bir de bir başka konu: Biz engelliği gruplandırıyoruz; fiziksel engelli, otizmlı ve Down sendromlu, işte CP gibi. Ama şunu da görüyoruz: Ağırlıklı olarak birden fazla engeli aynı anda yaşayan bireyler var yani hem CP'li hem işte Down'lu ya da hem zihinsel engelli hem fiziksel engelli gibi; bu da bizim için bir konu olacak mı? Bunu söylememiz lazım.

Uluslararası örnekler elbette çok önemli ama Türkiye'nin pek çok konuda bir örnek oluşturduğunu ve daha da oluşturacağını düşünüyorum. Mesela bir rakam vereyim size: Avrupa Birliğinde sadece engellilerin dörtte 1'i yardıma ulaşabiliyor ve engellilerin yaklaşık yüzde 30'u yoksulluk ve dışlanmışlık sınırında yaşıyor Avrupa Birliğinde. Diğer tarafta, bu OECD ülkeleri için de yüzde 22 yani bize çok örnek olacak -evet, iyi uygulama örnekleri var Avrupa Birliği ve OECD içinde ama- çok parlak bir şey de beklemiyor bizi. Türkiye'de mesela "evde bakım" diye verdiğimiz uygulama hiçbir ülkede yok çünkü -şimdi bu konuda tabii farklı düşünebiliriz politik olarak ama- biz de yardım, sosyal yardım anlayışı aile temelli. Ya, bu, şu demek değil, "Mutlaka aile baksın." anlamında değil ama burada aileler bakmak istiyor yaşlısına, engellisine, çocuğuna ya da kardeşine. Bu "Aileye yük olmasın, devlet bu yükü ne kadar alır?" aslında perspektifi, ilk çıkış noktasını biliyorum 2005 yılında kanunu çıkardığımızda. Ailenin yükünü devletin alması; sosyal devletin gereği idi bu. O anlamda yani kenarda köşede kaldığını düşündüğümüz ama toplumda çok keskin sonuçları olan konular var. Bunlar buraya girecek mi, bizim gündemimiz olacak mı, bunu da aslında bir konuşalım. Benim kişisel kanaatim, şu an temel sorun gördüğümüz alanlara en azından birkaç cevap bulabilelim bu Komisyonunda. Burada özellikle şunu söylemem lazım: 2005'te çıkardığımız kanun yaklaşık 5 bin civarında -Fatma Bakanım daha iyi bilir- maddeyi içeren büyük bir külliyata sahip şu an yani yönetmeliğiyle, uluslararası sözleşmesiyle falan ama bununla beraber, beraberinde Otizm Eylem Planı 2011-2012 yılında çalışıldı, devamında bunun 2'si, 3'ü geldi fakat şu an görülen o ki bence bu Komisyonunda bunu tartışmamız gerektiğini düşünüyorum: Farklı engel gruplarına göre tematik ihtiyaçlar yani genelleme yapıp "İşte, engeli şu olan, oranı olan şu maaşı alır, şu tedaviyi alır."dan öte, aslında bence Türkiye'nin önündeki adımın hem Hükûmetimiz açısından hem Parlamento açısından farklı engel gruplarının ihtiyacı olan tematik programlar. Sayın Bakanım, bence bu bir çalışma başlığı, bu tematik programların olması gerektiği, kişisel olarak bu kanaattem ve buradan da ciddi anlamda bir Türkiye örneği, Türkiye modeli bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonra da daha da iyi bir Türkiye örneği çıkaracağımızı ümit ediyorum.

Burada, tabii, ailelerin "Benden sonra ne olacak?" kaygısı ciddi bir kaygı ama ben Türkiye'yi birkaç tur gezmiş bir kardeşinizim yani her köşesine, her iline birkaç kez gitmiş birisiyim. Özellikle bu evde bakım desteğinin... İşte, bir örnek vereyim, bu örneği sadece bir örnek diye vermiyorum, benzer örneklerle karşılaştığım için... Yani bir gün bir yerde ağır engelli bir çocuğa -bu tabir hoş değil, ne olur kayıtlarda da farklı anlam çıkıp farklı bir tartışma çıksın istemiyorum ama örnek olarak vermek istiyorum- bakan kişi üvey annesi olduğunu söyledi. "E, nasıl oldu?" dedim. "Annesi ölmüştü, ben eşimin ikinci eşiyim, bu çocukla beraberdik, babası da öldü." dedi ve sadece üvey anne bakıyor, baba da ölmüş. Niye? Devletten de aldığı bir destekle. Benim şehrimde 7 çocuğunun 6'sı sonradan kas hastalığı olan teyzemiz var, 6'sı kas hastası, 10-12 yaşına kadar sağlıklı bu çocuklar ama ondan sonra kas hastası ve diyor ki: "Devlet bu çocuklara bakmasa benim bakmam mümkün değil." Kırsalda, taşrada hayvancılık yapan bir aile. Pek çok örnek var. Şeye de katılıyorum, mutlaka başta erişilebilirlik olmak üzere yerel yönetimler son derece önemli. İyi uygulama örneklerini burada görelim Bakanım, bunun da yaygınlaşması lazım. Merkezî Hükûmet çerçeve çizer, merkezî Hükûmet kanunu koyar, düzenlemeyi koyar ama bundan sonra yerelde uygulayacaklar... Mesela, Düzce'de şu an biz uzun zamandır "Kusursuz Kafe" işletiyoruz belediye olarak, Düzce Belediyesi olarak. Başta Down'lular olmak üzere farklı engel gruplarından personel çalışıyor, yüzde 70'i engelli personel yani yöneticisiydi, birkaç kişi, mutfak şefi engelli değil ama onun dışında servis

elemanı hatta temizlik elemanı engelli. Hatta bir engelli bireyimiz vardı, tek başına çalışmıyor, annesi de istihdam edildi, anne-kız çalıştılar gibi bu iyi örnekler motive ediyor. O anlamda bu örnekleri de burada yerel yönetimler noktasında görüşmemiz gerekiyor.

Bir konu daha var yine kenarda kaldığını düşündüğüm. İşte, erişilebilirliği konuşuyoruz, sağlığı konuşuyoruz; hukuku, haklara erişimi konuşuyoruz ama bu anlamda insan kaynağı yetiştirirken bugün üniversiteler engellilik farkındalığıyla ne kadar, nasıl yetiştiriyor öğrenciyi? Ya, bir mimar hiç engelliyle karşılaşmadan mezun olmamalı, mimarlık öğrencisi. Bir hukuk öğrencisi hiç engelliyle karşılaşmadan, bir yerde yolu kesişmeden mezun olmamalı. Yarın bir gün meslek hayatında karşılaştığında yok sayabiliyor.

Diğer taraftan da medya farkındalığı son derece önemli, bir meslek mensubu olarak söylüyorum. Bugün hiçbir TV kanalında, hiçbir dizide bir engelli başrol ya da ikinci rol görmezsiniz. O anlamda, medya farkındalığı da son derece önemli. Mutlaka medyadan da burada temsilciler olmalı, onların buna bakışını da görmemiz gerektiğini düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum, kolaylıklar diliyorum.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Sağ olun, teşekkür ediyorum.

Evet, Hocam, buyurun.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Kıymetli Başkanım, Değerli Komisyon üyeleri; inşallah Komisyonumuz gerçekten hayirlara vesile olacak düşüncesiyle konuşmama başlamak istiyorum.

Aslında konuşmayacaktım ama birçok şey konuşuldu, tekrardan kaçınmak niyetiyle çok kısa birkaç cümle kurmak istiyorum. Özellikle Sayın Başkanım, başlangıçta yapmış olduğunuz konuşma bence son derece önemliydi çünkü bu sadece bir araştırma komisyonu değil, aynı zamanda özellikle toplumun bilinçlendirilmesi ve aynı zamanda toplumda bir farkındalık oluşturmak ve bu oluşan farkındalığı da hem pekiştirmek hem de daha yukarıya taşımak açısından son derece önemli.

Bence bu Komisyonun göreve başladığı ilk andan itibaren şunu yapması gerektiğini düşünüyorum: Önce "Engelli nedir?" bunun bir tanımını yapmamız lazım. Önce bir tanımla başlamak lazım, daha sonrasında da... Şimdi, şu anda, 2013 yılında benim bildiğim kadarıyla engelliler 8 kategoride sınıflandırıldı; bunlar "zihinsel engelliler, işitsel engelliler, görsel ve ortopedik..." şeklinde aşağıya doğru gidiyor. Bunları ayrı ayrı değerlendirmek lazım ve bu gruplar arasındaki farkındalıkları da çok iyi tespit etmek lazım. Aslında Yücel Vekilim ilk konuşmasında şunu söyledi, ben de bir hekim olarak bunu ifade etmek istiyorum: Mesela, böbrek yetmezliği olan bir hastanın engel oranı yüzde 80-90 ama ortopedik bir engelli aynı orana sahip değil dolayısıyla buralar da çok ciddi çünkü bunlar sonuçta bizim konuşacağımız eğitim olsun vesaire, hepsinin teşviklerden yararlanma oranları bu oranlara göre belirleniyor. Dolayısıyla da bunları teker teker değerlendirmenin, her grubu kendi içerisinde ve diğer gruplarla karşılaştırmamızın son derece önemli olacağını düşünüyorum. Bence başlangıcı önce bir tanım, sonra da bu gruplar arasında teker teker her grubun sorunlarını ve gruplar arasındaki farkındalığı ortaya koymak gerektiğini düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Teşekkür ederiz.

Buyurun.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Sayın Bakanım, çok değerli sayın bakanlarım, çok değerli milletvekili arkadaşlarımız; çok önemli bir Komisyondayız. Tabii, damdan düşen biri olarak ben burada bulunduğum için hakikaten kendi grubum adına teşekkür ediyorum. Öncelikle, bir kere herkesten şunu rica ediyorum: Bugün yapın, mesela bir saatliğine gözlerinizi kapatın ve evde lavaboya gitmeye çalışın ya da mutfakta yemek yemek çalışın; bir kereliğe mahsus, bir saatliğine tekerlekli sandalyeye oturun ve onunla sokağa çıkmaya çalışıp ihtiyaçlarınızı karşılamaya gayret edin; kulaklarınızı kapatın, çocuğunuzu duymaya, kapının zilini duymaya çalışın, elbette ki zihinsel engelli grupları daha ağır gruplar. Dolayısıyla, bir kere engellileri anlamak için öncelikle geçici de olsa o empati duygusunu yaşamanız lazım. Bizim engelli olmamızın dışında engelsiz insanların sosyal bakış açısı aslında toplumdaki temel sıkıntıyı yaratıyor.

Devlet, son yirmi üç yıldır her alanda... Az önce arkadaşları işittim, işte veri probleminden bahsediyorlar, bakım probleminden bahsediyorlar. Ayşe Başkanımızın da söylediği gibi biz çok yol aldık. Bakın, ben uluslararası alanda şu anda özellikle 22 ülke olarak dünyadaki engelli bireylerin yaşam koşulları, standartları, doğum öncesi tedbirler, engelliliğin fark edilmesi, doğum sonrası ailenin donatılması çünkü engelli eşittir aile yani bir engellinin asıl temel sıkıntısı ailesi, bizim aileleri donatmamız lazım en başta ki bireyin birinci eğitimi öğretimi anne baba. Neticede ben de bunu yaşamış bir birey olarak konuşuyorum ve dünyada birçok ülkenin önündeyiz gerek eğitiminde gerek istihdamında gerek sağlık uygulamalarında, hele sağlık uygulamasında dünyada neredeyse birinciyiz. Yani bırakın artık engellinin sağlığa ulaşmasını, sağlık engelliye ulaşır aşamada ama bizim burada temel sıkıntımız şu: Biz bunları uygularken farkında olmadan engelsiz insanların engelleriyle karşılaşıyoruz; evet, gerçekten öyle. Yani kendi ülkemiz açısından da bir sorun yok. Devlet bir kanun uyguluyor. Atıyorum, diyor ki: "İşte istihdam koşullarımız bu." Şimdi, üniversiteden bahsediyoruz. Biz, üniversitede, kendi Hükümetimiz döneminde de erişilebilirliği bırakın, ekstra puan farkları, kendi alanında tespit edilip beceri, niteliğine göre mesleğinde yetiştirme, meslek kurslarını artırma, Çalışma Bakanlığıyla onlara istihdam alanlarını oluşturma; o kadar çok çalışıyoruz ki ama oradaki sağlıklı insan ona engel oluyor. Şimdi soruyorum size: Hanginizin yanında engelli bir danışman var? Benim var, benim bir engelli danışmanım var, çok iyi de İngilizce biliyor. Bir tane de depremzede danışmanım var, onu da farkındalık için aldım. Merak ediyorum, Mecliste hanginizin yanında engelli danışman var? Yok, değil mi? Dolayısıyla, bizim en büyük sıkıntımız engelsiz insanlar. Biz bu işin sosyolojisini de yönetmeliyiz. Şimdi, bakın, ben böyle hiç problemsiz bir insanım, hiçbir problemim yok, gayet akıllı, her şeyi bilir, neyse yani adım neyse. Böyle olunca "Bunun zihninde de sıkıntı var." Yirmi bir yıl Fransızlarla çalıştım, biliyor musunuz. Biz Müslüman bir milletiz, biz Müslüman bir milletiz elhamdülillah. Ben yirmi bir yıl Fransızlarla çalıştım ve bir gün bir tane yönetici bana engelli olduğumu hissettirmede. Çünkü sizin yapıp da bizim yapamadığımız ne var, ne var? Ben de sizin gibi çay içebiliyorum, yazı yazabiliyorum, 2 çocuğumu büyütebiliyorum, kendimi yetiştirmek için son derece gayret ediyorum, elimden geldiğince verilen işi de doğru dürüst yapmaya çalışıyorum ama işin sosyolojisi öyle değil arkadaşlar. Siz gidip bir Türk firmaya başvuru yaptığınızda adamın size sorduğu ilk soru: "Yazı yazabiliyor musun?" Oysaki benim yöneticim beni işe alırken ne yaptı biliyor musunuz? İngiliz Jeremy Cotten'da çalıştım ben, bana dedi ki: "Tamam, bizim şirket yabancı şirket, kontenjan var, seni alacağız. Ama öğlen bir yemek yiyebilir miyiz?"

Çünkü biz şirket olarak sana bir ev vereceğiz ve sen orada yalnız yaşayacaksın, bağımsız alanda yaşayacaksın ama öğlen yemeğini beraber yiyelim." Çok şaşırdım, bir şirketin CEO'su, ben asistanın asistanı olarak işe başlayacağım. Bu herif benimle niye yemek yesin? Adam ne yaptı? Yemek yemek istemediğim hâlde bana çorba siparişi verdi ve ben orada o çorbayı yedim. Aradan yıllar geçti, terfiler falan filan, dedim ki: "Sen bunu niye yaptın?" Dedi ki: "Sana direkt 'Ellerini nasıl kullanabiliyorsun?'u sorsam çok incitirdim ama ben bir yemekte, bir saatte senin becerini fark ettim." Anlatabildim mi?

Şimdi bu hikâyeyi niye söylüyorum? Az önce Jülide Bakanımız da mesleki tecrübesinden dolayı Ayşe Başkanımız da söyledi; hem 81 ildeki tespitleri çok yerinde, her şehrin engellisi başka sorunlar yaşıyor ve gerçekten her engel grubu ayrı ayrı sorunlar yaşıyor. Burada herkesin muhtemelen ki çok büyük tecrübeleri var ve herkes gönüllü geldi, burada çalışıyor, kimseye demediler "Sen çalış." diye, herkes kendi rızasıyla dedi ki: "Ya, ben burada yer almak istiyorum, çalışmak istiyorum." Biz tamamen siyasetüstü hem sosyolojik hem de teknik anlamdaki sorunları gündeme getirip sorunları çözmek için bir arada bulunuyoruz ve hepimiz samimiyiz, bunu çok iyi biliyorum, çok çok iyi biliyorum. O zaman ne yapmak lazım? Bence Jülide Bakanımızın da söylediği gibi, sağlıkta engelli, eğitimde engelli, çalışmada engelli, ulaşımında engelli, tarımda engelli, ekonomide engelli... Tüm birimlerin engellilerle olan çalışmalarının -ki ben aldım, son derece çok güzel çalışmalar da yapmışız- her birinin gündeme getirilmesi ve her biri zaten kendi başlığı altında... Sağlıkta engelliye incelediğimizde hem STK boyutunda hem kurumlar açısı sıkıntılar boyutunda hepsi gündeme çıkacaktır, eksiklikler... Dünya değişiyor. Mesela bana bir görme engelli şunu söylemişti ve çok ilginç geldi bana gerçekten: "Ben kendim bulaşık makinemi kullanabilmek istiyorum." Yani dijital sistemde o bulaşık makinesinin üstünde bir Braille alfabesi, onun anlayabileceği bir sistemin olması gerek, yalnız yaşadığını düşünerek "O bulaşık makinesini kullanabiliyor olmalıyım." diyor. Evet, bu çok önemli bir istek; bunun gibi... Dolayısıyla, umuyorum, ben kendi hikâyemden yola çıkarak bunu farkındalık oluşsun diye ifade etmeye çalışıyorum. Bu Komisyonun çok önemli bir sonuçla çıkmasını temenni ediyorum. Sayın Bakanımızın da zaten Bakanlık döneminde biz de kendisinin engelliler alanında neler neler yaptığını çok iyi biliyoruz. O yüzden teşekkür ediyorum kendisine de bu Komisyona Başkanlık yaptığı için, çok değerli bir şey çünkü. Bize de ne düşüyorsa biz de gayretle çalışıp hem kendi kitlem adına hem de Türkiye'nin gerçekten ama gerçekten sosyolojik anlamda dönüşümü konusunda çok büyük bir katma değer sağlayacağımıza inanıyor, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Teşekkür ediyorum.

Buyurun Sayın Üçüncü.

OGUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) - Değerli Başkanım, Komisyonun değerli üyeleri; misafir bir vekil olarak ben de kurulmuş olan bu Komisyonun hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Gerçekten toplumsal desteğe aşıkâr olan bu çalışmaların aynı zamanda çok büyük beklentiler oluşturduğunun da farkında olarak bir çalışma yürüteceğinizden de eminim. Benim doğrusu çok fazla söyleyeceğim bir şey yok, Ayşe Keşir Başkanımın söylediği Avrupa Birliği ve Avrupa'daki uygulamalara yönelik saptamaları yakından takip etmemiz, daha detaylı çalışmamız gerektiğine inanıyorum. Zira, yoksullukla ilgili yüzde 30'luk oran Türkiye'de bunun kat fazlası yani kıyas yaparken doğru yerden kıyas yapmamızın doğru olacağına inanıyorum. Ben özellikle bakanlığın kurulması bu Komisyona da bağlandığı için acaba böyle bir yola ilk temel taş bu Komisyonun çalışmaları olur mu diye bir beklenti oluştuğundan hareketle İtalya, Yeni Zelanda gibi ülkelerin bu deneyimlerinin de bu Komisyon tarafından yakından takip edilmesi, bakanlık çalışmasının yani ayrı bir bakanlığın kurulmasının fayda ve zararlarının da bu Komisyonda tartışılması gerektiğine inanıyorum.

Sizin de yapmış olduğunuz açılış konuşmasından hareketle uluslararası anlaşmalara taraf bir ülkeyiz. Engelli insanların haklarıyla ilgili Birleşmiş Milletlerin ortaya koymuş olduğu konvansiyonun imzacısı olduk, ulusal katkı beyanlarımız var bu konuyla ilgili. Dolayısıyla, 2025 senesinde tarafı olduğumuz bu anlaşmada neredeyiz, hangi aşamaya geldik? Taahhüt ettiğimiz hususlarla ilgili bir ilerleme var mı, yok mu? Çalışmalarda bir yol haritası çıkacaksa bir durum tespitinden başlanması gerektiğine inanıyorum. 2005 senesinde engellilerle ilgili yasama çalışmamızı yapmışız. Burada çok önemli bir cümle var, aslında bu Komisyonun bütün çalışmalarına da ışık olacak bir yasal düzenleme: "Engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda, bağımsız olarak toplum içinde yaşamaları esas olup özel bir yaşama düzenine zorlanamazlar." Dolayısıyla, bütün bu çalışmalarımızın belki anlam mottosu bu olacaktır. Engelli 2005 senesinde yani yasal düzenlemeyi yaptıktan yirmi sene sonra gerçekten bağımsız, tek başına bir evde yaşayabiliyor mu? Toplu taşıma aracına binip üniversiteye gidebiliyor mu, işine gidebiliyor mu? Burada bir ilerleme kaydettik mi? Bunların mutlaka burada dile geleceğinden eminim, zaten başlıkların hepsi vekillerimiz tarafından söylendi, sadece tamamlayıcı bilgi olsun diye söylüyorum.

Dünya Engellilik Zirvesi nisan ayında Berlin'de yapıldı. Konuşulan başlıkları buraya yol göstermesi babından burada tekrarlamak istiyorum: İstihdam ve engelli insanların iş hayatına dâhil edilmesi; "Inclusive cities" yani katılımcı şehirler, geleceğin şehirleri; herkes için sağlık, herkes için ulaşım, herkes için eğitim ve herkes için finansman. Yani girişimciliğin teşvik edilmesi ki en az konuştuğumuz meselelerden biri yani bir yandan istihdamı konuşuyoruz; girişimi, teşviki çok konuşmuyoruz çünkü uygun finansman da yok bu konuda engellileri özel teşvik edecek. Zira, güzel örnekler de var, TOGG'a uygulama yapıp başarılı bir girişimci olan âmâ bir kızımız var bu konuda çok güzel çalışması olan ama tek tük örnekler yani bunun teşviki. Ve yine iklimle ilgili değişikliklerden hareketle, afet ve afet sonrası durumlarda engellilerin yaşamış olduğu sıkıntıların tespiti ve inovatif, engellilikle ilgili inovatif finansman modellerinin geliştirilmesi gibi bugün burada başlık olarak zikredilen birçok şey uluslararası platformda da tartışılıyor. Belki bir gün, tartışmadığımız -gündeme gelmedi- din hayatımızla ilgili, Diyanet ve engelsiz camiyle ilgili bir başlık, din hizmetlerine ulaşım noktasında bir başlık açmakta da fayda var. Hem ailelerin desteklenmesi ama aynı zamanda engelli bireylerin de hizmetlerden faydalanması noktasında önemli bir başlık; hacca gitmek, hacca gidebilmek yani çocuklarını bir yere teslim edebilmek ya da çocuklarla hacca gitmek gibi. Bizim Avrupa'da deneyimlediğimiz güzel çalışmalarımız oldu bu konuyla ilgili. Özel kafieler oluşturduk ve ailelerimiz için de çocukları için de çok özel bir seyahat oldu yani bu manada.

Dolayısıyla, hazırlanırken başlıkların geliştirilmesi noktasında söylenenlere sadece ilave olsun diye veriyle ilgili şöyle bir gelişkiye dikkat çekmek istiyorum: 2002 senesinde, ismi maalesef o dönem "Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı" olan özel birimde, ülkede 2002 senesinde engelli vatandaş oranı yüzde 12,29; engelli insan sayısı -ki sayısına kadar belirlenmiş- 8 milyon 431 bin 937 olarak tespit edildikten sonra bu oranın 2011'de 6,9'a düşmesinin ya bir çelişki ya da farklı bir gelişme olduğuna

inaniyorum. Bakanlığımızın da -biraz önce Aylin Vekilimizin de söylediği gibi- 2,5 milyon olarak yapmış olduğu tespit ile 8,5 milyon arasındaki fark da bir şekilde izaha mecbur.

Dolayısıyla, veri tespitiyle ilgili bugün yapılmış olan bütün telkinlerin önemli olduğuna, sağlıklı bir veriden çalışmalara başlamamız gerektiğine inanıyor, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Evet, buyurun Yücel Bey.

YÜCEL ARZEN HACIOĞULLARI (İstanbul) - Sayın Bakanım, konuyu benle başlattınız, herhâlde benle bitecek.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Evet, iki buçuk saati aştık, gayet akıcı oldu.

Buyurun.

YÜCEL ARZEN HACIOĞULLARI (İstanbul) - Çok kısa konuşacağım yine ve her zaman olduğu gibi. Objektifliğimizi, hassasiyetimizi, iyi niyetimizi, tarafsızlığımızı ve hizmet aşkımızı ilk yaptığım konuşmadan çıkarabilirsiniz.

Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri tarihinde AK PARTİ'ye kadar yapılanlar ve AK PARTİ'nin yaptıklarını vicdanlı ve meraklı insanların araştırmasına bırakıyorum. Özellikle, sadece ihtiyaçları, maddi ihtiyaçlar değil engellilerin toplumsal itibarı, belki toplumsal haysiyeti konusunda yapılanları meraklılara bırakayım ama burada bir hükümet ve AK PARTİ güzellemesi yapacakken ben, nasıl bir girizgâh yaptığımı görmenizi isterim, orayı fark etmenizi isterim.

Sonra bir merhamet tarifi yaptım az önce; merhamet "Benim sana ihtiyacım var." demek. Engellilere ihtiyacımız var, engellilere ihtiyacımız var diyerek bu Komisyonu tekrar tekrar hep o mottoyla açalım. Gerçekten engellilere ihtiyacımız var mı? Tekrar tekrar bunu konuşmak gerekir.

Fatma Öncü Bakanım şunu dedi: "Mesele; engellilerin örgütlenmesi, engellilere hizmet, engellilere yapılacak siyaset değil engelsizleri örgütlemek." Sorun engellilerde değil, sorun engelsizlerde. Zira, Ayşe Keşir Hanım'ın söylediği bir başka önemli şey vardı: Bir sakatı aslında babası iyileştirir yani güç, yani iktidar, fallus yani babasıyla kurduğu ilişki; iyileşmesi gereken babalarımız.

Teşekkürler.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Evet, biz de teşekkür ediyoruz.

Burada görüş ifade eden, samimiyetini, vicdanını ortaya koyan herkese müteşekkirim. Çok güzel katkılar ortaya konuldu, inaniyorum ki bu katkı süreci devam edecek. İki buçuk saati aştı ama hakikaten çok akıcı bir toplantı gerçekleştirdik, ben teşekkür ediyorum bu anlamdaki enerjinize. Tabii, ifade edildiği gibi gönüllü bir katılım var burada, herkes buraya gönülünü, yüreğini koyuyor. İnaniyorum ki bunun sonucunda da elbette çok büyük aşamaları katedeceğiz.

Tabii, hayat dinamik bir olgu, daha önce de ifade ettim. Hayatın bu akışı içerisinde pek çok aşama katetseniz de her gün yeni bir ihtiyaçla karşılaşabiliyorsunuz, her gün yeni bir sorun karşımıza çıkabiliyor. Bizim amacımız da esasen bilinci inşa edip, bilinci güçlü kılıp... Elbette biz burada birtakım sorunları belki çözeceğiz ama yeni sorunlar çıkacak daha sonra. Onların da çözülmesi adına, bu işin sürdürülebilirliği adına bilinci güçlü kılmamız gerekiyor. Ben bu Komisyonun en büyük hedefinin bu bilinci, ülkedeki 86 milyondaki bu bilinci güçlendirme olması gerektiğine inanıyorum. Zira az önce ifade edildiği gibi, engelsiz vatandaşlarımızın bazılarının engelliler kadar duyarlılığa, empatiye ihtiyacı olduğu muhakkak. O anlamda da ta aileden başlayan, ana sınıfıyla, efendim, üniversitesiyle, eğitim hayatında çok güçlü olması, çok güçlü bir şekilde verilmesi gereken bir bilinç var. İş hayatında inşa edilmesi gereken bir bilinç var. Siyasette, politikada, sosyal alanlarda güçlendirilmesi gereken bir bilinç var. O yüzden hep birlikte bu bilinci inşallah hem inşa edeceğiz hem alanda karşılaştığımız sorunları, hayatın pek çok alanındaki, sosyal alan, hukuki alan, siyasi alan, spor alanı, iş alanı, aile, toplumsal alan, bunların her birindeki sorunları elbette tespit edeceğiz. Tabii, hakikaten Komisyonun ilgi alanı, sorumluluk alanı çok geniş, kurulduğu an itibarıyla engelli bireyler, o yüzden bir birey engelli grubunu kapsamıyor sadece, hepsini kapsayan bir alan var ve bu genişlik de bize ayrı bir sorumluluk yüklüyor.

Zaman limitimiz var malum. Bu zaman limitinde de bazı toplantıları belki art arda yaparak, bazı çalışmalarını gruplara ayırarak daha hızlı bir şekilde verimliliği artırabiliriz.

Bununla birlikte, tabii, bu Komisyon 86 milyonun Komisyonu, ortak bir vicdan ve bizim o yüzden Meclisimizden başlayarak dokunabildiğimiz, dinleyebildiğimiz, ulaşabildiğimiz herkese ulaşmamız gerekiyor; bize ulaşmak isteyen herkesi de bu anlamda dinlememiz gerekiyor. Ben bu süreci Meclisten başlatmaktan yanayım. Elbette Komisyon üyelerimiz Meclis üyesi, bununla birlikte 600 milletvekilinin de, var olan güncel sayısı itibarıyla tüm milletvekillerimizin de bu sürece katılmasından yanayım. Onlara birer mektupla bu sürece nasıl katkı vereceklerini yazılı olarak bildirelim istiyoruz. Onunla birlikte -milletin komisyonu dediğimiz gibi- bir portalla -86 milyona açacağımız bir portal- Meclisimizin çatısı altında "engelli" başlığıyla bir portalla tüm vatandaşlarımızın bu sürece dair katkılarını, önerilerini, düşüncelerini ortaya koyabilecekleri bir platformu Meclisimizle birlikte inşallah başlatalım diyorum. Bununla birlikte de, tabii, kurumlar, elbette bakanlıklar, bu işin en önemli hamisi Aile Bakanlığı, onlardan başlamak suretiyle, ilgili genel müdürlükten başlamak suretiyle, Millî Eğitim Bakanlığıyla, efendim, Gençlik ve Spor Bakanlığıyla... Tüm bakanlıkların konusu bu. Bu konu hiçbir kurumu, hiçbir bireyi istisna tutacak bir konu değil. Eğitim camiasıyla, özel sektörüyle, yerel yönetimleriyle, valilikten belediyesine kadar, kaymakamlığına kadar herkesin sorumluluğu var. Herkesin yaptığı güzel şeyler var, gayretleri var. İşlemeyen çalışmalar elbette var, sorunlar var. Hem biz güzel yapıları taltif edeceğiz, onun yanında olacağız hem eksik olan, yanlış olan varsa o konuda duruşumuzu ortaya koyacağız ve ifade ettiğim gibi, herkesi bir şekilde dinleyerek, bu sürece katarak... Bu anlamda iletişimi güçlü kılmamız lazım; o yüzden, az önce ifade edilen medya süreci, kültür süreci bence çok önemli, ben konuşmamda da ifade ettim. Dijital alanda, medya alanında, kültür alanında, sanatta, sinemada engellilerin görünürlüğü... Aslında sporda çok ciddi aşama katettik bu anlamda, paralimpikte hakikaten büyük başarılarımız var ve tabii, yirmi üç yıllık sürecin hakikaten büyük getirileri var bu anlamda, Engelliler Kanunu başta olmak üzere. Bunların her bir dönemde üzerine koyarak geldik. Bu süreçte de inşallah bu Komisyon vesilesiyle de yeni yollar açacağız, yeni yollar kat edeceğiz; birlikte kat edeceğiz. O yüzden değerli arkadaşlar, önceki süreçte Meclis takvimini biliyorsunuz, 23 Temmuz itibarıyla tatile giriyor değil mi?

EMRE ÇALIŞKAN (Nevşehir) - 17'si giriyor.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - 17'si, tamam.

Meclisin tatile girmesiyle Komisyon da resmî olarak tatile giriyor ama benim şahsi kanaatim, zaten üç aylık bir resmî süreç var, gerektiğinde bir ay uzatılabilir, toplam dört ay. Konu çok geniş ve tabii ki tatil yapalım, tabii ki her birimizin illerinde programlar var ama bu süreci şimdi başlatıp tatile girse bile resmî olarak Komisyonumuz çalışmalarına hem illerde milletvekillerimizin bireysel çalışmaları hem planladığımız çalışmalar hem yazışmalar hem bilgi akışı devam etsin istiyoruz. O yüzden bu hafta perşembe günü de hem Millî Eğitim Bakanlığını hem Aile Bakanlığını dinleyelim istiyoruz. Çünkü önümüzdeki haftaki süreçte 15 Temmuz törenleri nedeniyle Meclisimiz çalışacak mı salı gününü?

ALİ KARAOBA (Uşak) - Çarşamba, perşembe...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Salı günü takvim ona uygun olmayabilir, belki önümüzdeki haftayı da bir planlarız ama biz dinlemelere başlayalım diyoruz perşembe itibarıyla. Bununla birlikte, siz değerli milletvekillerimizden, Komisyon üyelerimizden istirhamımız -elbette ifade edildi burada; onların her biri not alındı, zaten tutanaklarda da mevcut-dinlenmesi gereken, iletişim kurulması gereken birimler, kurumları yazılı olarak da lütfen iletelim. Bununla birlikte, alandaki iyi uygulama örnekleri, denetlememiz gereken çalışmalar, yerelde görmemiz gereken örneğin illerdeki rehabilitasyon merkezleri hem Aile Bakanlığının hem yerel yönetimlerin ve bu çerçevede akademi ne yapıyor, örneğin, akademinin, üniversitelerin bu anlamdaki çalışmaları. Ankara özelinde aslında bir çalışmaya başlarsak başlangıç itibarıyla daha kolay olacağını düşünüyorum. Saha ziyaretlerimize Ankara'dan başlarsak, Ankara'dan ve ilçelerden başlarsak hem bir metodoloji olarak çalışmanın şekillendirilmesini kolaylaştırmış oluruz hem Ankara seyahat açısından da hepimizin rahatlıkla erişimi olan bir şehir, Ankara'yla birlikte bunu başlatıp yaz sürecinde ve sonra Meclis açılınca da illerdeki saha ziyaretlerinin ben çok kıymetli olduğunu düşünüyorum.

Bununla birlikte, tabii, Sağlık Bakanlığımızın bu anlamdaki çalışmaları çok kıymetli. Özellikle fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezleri engelli konusundaki verimliliklerini ölçme, bu anlamda çalışmaları yerinde görme; bu çalışmalar da gerçekleştirilebilir. İyi uygulama örnekleri az önce müteaddiden bahsedildi, onlardan haberimiz olursa, o konudaki bilgi akışını uygun bir şekilde kurgularsak o da bize mutlaka yol gösterecektir.

Tabii, bu süreçte bize katkı vermek isteyen milletvekillerimiz, örneğin Kemal Bey daha önce Down Sendromlular Komisyonunda Başkanlık yaptı, o da bizimle birlikte olacak sağ olsun,

Oğuz Bey'e de teşekkür ediyorum.

Bu bir gönül işi, gönüllü olan herkesi bu Komisyona birlikte olmaya davet ediyoruz ve tabii, Diyanetin bu anlamda çalışması da çok kıymetli. Diyanetin özellikle bilinç inşası noktasındaki misyonu çok önemli. Tabii, engelsiz cami, bu anlamda engelsiz mantık; bu mantığın Diyanete hâkim olmasını çok kıymetli buluyorum, o açıdan da teşekkür ediyorum.

Ve tabii, Meclisimizde, hep birlikte Meclisteyiz. Engelsiz Meclisi daha üst dereceye nasıl taşırız? Bu da bence bizim önceliğimiz olmalı çünkü Meclisin çatısı altındayız. İlk başlangıcımızın da bu noktada Meclis çatısı altındaki erişilebilirliğin engelli bireylerin Meclis hizmetlerinden en güçlü derecede faydalanmasının sağlanması bizim hedeflerimizin en başında olmalı.

Sosyal hayat, ekonomik hayat, özel sektörün bu anlamdaki çabaları, özel sektörü bu noktada bu süreçlere katmamız lazım çünkü dediğim gibi, bu herkesin konusu, kimse kendini bu konunun dışında tutma hakkına sahip değil ve elbette bu bilinci yükseltmek için bizim de bu sinerjiyi Komisyon olarak ortaya koymamız gerekiyor.

Ben bir kez daha teşekkür ediyorum.

Perşembe günü kaç için çağırmıştık, 16.00 mı yine? 16.00'da inşallah yine birlikte hem sizden bu süreçte katkılarınızı yazılı olarak da bekliyoruz hem de perşembe günü Aile Bakanlığımız, ilgili Genel Müdürlük -Yaşlı ve Engelli Hizmetleri Genel Müdürlüğü değil mi?- onları dinleyeceğiz. Sunumları kısa tutacaklar. Daha ziyade bizim sorularımız bu anlamda yön verecek.

LATİF SELVİ (Konya) - Şu anda görüşeceğimiz bir konu yoksa Genel Kurula gitmek lazım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Yoklama yok, bizim grup yoklamadan muaf.

Genel Kurula mı geçmek istiyorsunuz?

LATİF SELVİ (Konya) - Sayın Başkan, muafiyet olabilir de şu anda oylama yapılıyor bildiğim kadarıyla.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - O zaman saati tekrar değerlendirelim, ona göre bu hassasiyet doğrultusunda saati tekrar bir şey yapalım uygunluk durumuna göre.

Yazın resmî olarak çalışmıyoruz ama biz gayiresmî olarak çalışalım diyoruz. Meclis tatile girdiğinde süre kesiliyor ama konu çok geniş bir konu, hep birlikte çalışalım.

AYŞE KEŞİR (Düzce) - Brifingleri yazın alabiliriz.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Bilgi akışı devam eder, saha çalışmaları da yapabiliriz yani herkes illerinde dolaşabilir, bu konuda çalışabilir. Çalışmaları Ankara'da yapmayacağız, herkesi kendi ilinde görevlendirelim diyorum ben, herkes kendi ilinde. Örneğin, burada yaklaşık 20 il var, milletvekillerimiz 20 ili temsil ediyor. 20 ile ilgili bir çalışma yaz sonunda bize gelse çok büyük katkı sağlar.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Sayın Bakanım, davet edilmesini istediklerimizin listelerini size iletelim mi?

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Lütfen, bize yazılı olarak iletirseniz... Zaten bir taslak liste var burada, çok kapsamlı ama sivil toplum bu anlamda, dernekler, konfederasyonlar, bireyler, kişileri de dinleyebiliriz. Uzman arkadaşlarımız bu listeyi size gönderebilirler.

Perşembe saat 14.00...

ALİ KARAOBA (Uşak) - Yarın kapanabilir de Meclis, şöyle: Perşembeye sarkmayabilir, bilginiz olsun, DEM PARTİ'lilerin gideceği de söyleniyor, çok net değil.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Perşembe Genel Kurul olmayacak.

ALİ KARAOBA (Uşak) - O açıdan onu da hesaplayarak bölgelerimize gidiyoruz. Cuma günü silah bırakmayla ilgili bir şey var, herhâlde perşembe günü Genel Kurul olmayacak.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Şimdi şöyle: Biz Millî Eğitime ve Aile Bakanlığına haber verdik.

Yarın da toplanabiliyorsak güzel olur, o arkadaşlar gelebiliyorlarsa, hazırlarsa gelsinler.

ALİ KARAOBA (Uşak) - Yarın 15.30'da toplanalım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOLĐLU - Yarın 15.30 uygundur bizim için.

O zaman perőembeyi riske atmayalım. Aile Bakanlığını ve Millî Eğitimi dinleyip yine sizin bu konulardaki katkılarınızı hep birlikte konuşuruz.

Teşekkür ediyoruz.

İyi alıőmalar.

Kapanma Saati: 17.24